

Yerushah and Nepotism in our Mosdos

Show# 259 | Feb 15th 2020

מאור הגולה

תנב

איפשרו בידו להתהלך אחוז בכבלי הדמיון – לפיו לקנות האמת כקנין נצחי הוא דבר של מה בכך. השי"ת מלוא כל הארץ כבודו, לית אתר פנוי מיניה, אין ניתן להסתיר ממנו מאום, הוא רואה ומביט ומבחין למעשי איש וגם לתחבולותיו. בל יחשוב מאן דהוא כי החסידות באה כדי להפיס דעתו, ליתן לו נחת מעבודתו את בוראו. לא כן הוא, להיפך, החסידות באה לתבוע מן האדם את כל-כולו, צועקת וצווחת בפניו: "ואנשי קודש תהיון לי" – גם החלק האנושי שבך עשאהו קדוש!

שיחם ושיגם של חסידי קאצק, הכוונתו של רבם ומאורם, הינה לעצם הענין. שם אין מדברים על השמימי והנסתר בטרם ותוקנו הארצי והגלוי. אין מקום למליצות ואין יחוס להגדרות: האדם נבחן במעשיו, במחשבתו הזכה – ובאמיתותם של אלו.

ספר הליקוטים רבי משה דוד וואלי תלמיד חבר של הרמח"ל עמוד תמג

ענין הבשר שנאסר עד נח

כבר כתבנו בכמה אתר בענין הדורות שהלכו ונתמעטו מדור אל דור לפי סדר ההנהגה, והראיה, שהרי דור המבול היה בתכלית ההצלחה, כענין מ"ש "ישלחו כצאן עויליהם" וגו' בפירושם ז"ל הידוע, ואמנם בהיותם מלאים כל טוב לפיכך בעטו ונאבדו, וכל שכן היו בועטים אם היו אוכלין הבשר, ולכן נאסרה להם. עד שהתירה הקב"ה לנח ולכל הדורות, וגם נתן בלבו של נח להמציא את היין בעולם, והטעם הוא, לפי שאמרו רז"ל: אין שמחה אלא בבשר ויין, ומי ראוי להשמח, הוי אומר זה העולם שאבד ונתמעט, כד"א "יתנו שכר לאובד ויין למרי נפש" ולכן הותרו בשר ויין לכל בני נח, ודי בזה למשכילים.

שמחת אליעזר

חז"ל מותחים ביקורת קשה ביותר על נח. על הפסוק "ויחל נח איש האדמה ויטע כרם" (בראשית ט, כ) אומרים חז"ל (מובא ברש"י ממד"ר): "ויחל - עשה עצמו חולין", ולמה? משיבים חז"ל: "שהיה לו לעסוק תחילה בנטיעה אחרת" (לזרוע חיטה במקום כרם). הקשה רבי שמחה: הבה נתאר לעצמנו את מר נפשו ושברון לבו של נח לאחר המבול, כאשר ראה בעליל שכל העולם נחרב. והלא החכם מכל אדם מייעץ "תנו שכר לאובד ויין למרי נפש" (משלי לא, ו), וכן "יין ישמח לבב אנוש" (תהלים קד, טו), ואם כן, איזה חטא או שגיאה היו בכך שנח רצה להתעודד קצת על ידי שתיית יין?

רש"י בראשית פרשת ויגש פרק מה פסוק כז

ותחי רוח יעקב. שרתה עליו שכינה שפירשה ממנו:

שאל

שמואל א פרק טז פסוק יד-כג

וְרוּחַ ה' סָרָה מֵעַם שְׁאֹוֹל וַיִּבְעַתְתּוּ רוּחַ-רָעָה מֵאֵת ה': וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי-שְׁאֹוֹל אֵלָיו הֲנִהְיָנוּ רוּח־אֱלֹהִים רָעָה מִבְּעַתְּךָ: וַיֹּאמְרוּ אֲדֹנָי אֲדֹנָי לְפָנֶיךָ יְבַקְשׁוּ אִישׁ יָדַע מִנֶּגֶן בְּפָנֶיךָ וְהִנֵּה בְהִיּוֹת עֲלֶיךָ רוּח־אֱלֹהִים רָעָה וְנִגַּן בְּיָדוֹ וְטוֹב לָךְ: וַיֹּאמֶר שְׁאֹוֹל אֶל-עַבְדָּיו רְאוּ-נָא לִי אִישׁ מִיֵּטִיב לְנַגֵּן וְהִבִּיאֹתֶם אֵלָי: (כג) וְהִנֵּה בְהִיּוֹת רוּח־אֱלֹהִים אֶל-שְׁאֹוֹל וְלָקַח דָּגַד אֶת-הַפָּנֹר וְנִגַּן בְּיָדוֹ וְרוּחַ לְשְׁאֹוֹל וְטוֹב לוֹ וְסָרָה מֵעַלְיוֹ רוּחַ הַרָעָה:

מלבי"ם שמואל א פרק טז פסוק יד-טו

ורוח ה' סרה. רוח ה' הוא התעצמות שפע הרוחניות בענין אלהי אשר חל על כחותיו הנפשיות ותלבישהו רוח גבורה, ותמלאהו רוח חכמה ודעת ויראת ה', ואיש הזה גם כליו הבשריים נושאי הכחות הנפשיות יוכנו אל השפע הלז להיותם משכן הכבוד. אמנם עת יוסר ממנו השפע בחטאו, וכליו יורקו מהרוחניות השוכן בהם, ירגיש החסרון הזה וישתומם ויתבהל, ותחת רוח הנשגב ישכן בו רוח אחר שחוריי מלא בלהה ועצב דאגה ובעתה, וז"ש ובעתתו רוח רעה וכו':

ויאמרו עבדי שאול. בהיות הרוח השחוריי יסובב לפעמים ע"י הפסד הכלים החיצונים כלי המוח ועורקי הדם, ולפעמים יסובב על ידי הפסד דמיוני, כמ"ש הרי"א ששאול אחר סר ממנו רוח ה' לא נשאר כיתר האנשים, אבל היה דואג תמיד מהרהר בעגשו ובהפסד מלכותו בחטאו ומתוך כך נשרף דמו ונתהוה בו חולי המילאנקאלי"א

המתהוה משריפת הדם והמרה האדומה, ולפעמים יהיה ענין השגח"י שיחול רוח דמיוני על כח נפשו ויתגעש ויחרד תמיד. וכן יתרפא, או ע"י סבה חיצונית על ידי הרקות ורפואות לתקן הכלים הנשחתיים, או על ידי סבה פנימית לישר כח הדמיון והמחשבה אל השמחה והמרגעה. ועבדיו בחרו את המוזיקא שהיא תעתיק את הנפש מתכונה לתכונה, ותסיר גם חולי השחורה בשתעתיקהו אל מחשבות אחרות משמחות. ולכן אמרו:

נפש הגה"ה מהרי"ץ החיים קמא

ידם יוכל לפעול פעולות פרטים, כפי רצון השם יתברך, וברא ארבע שרשין, שמהם המציא צלם פנימי ומקיף, רוחנים:

הגה"ה וכמו "דמיתי לקאת מדבר וגו'" (תהלים ק"ב, ז) (ה) פירוש, שכשם שפעולות הקאת להתרחק מישוב ולזעוק יום ולילה בקול נהי, כן התרחק הוא ממקומו והיה צועק ונאנח יום ולילה, והתגברות מזג המרה שחורה של הקאת, גורם לה עצבות - לזעוק, ועצלות - לישב במקומה במדבר, כן מרובי צרותיו גברה עליו המרה שחורה לברוח מחברת בני אדם ולזעוק נהי, כמו שאמר (שם) "כי אפר כלחם אכלתי ושקווי בבכי מסכתי", כטבע חולי מרה שחורה, שיש לו תאוה לאכל פחמים וגחלים ולבכות תמיד. ואף שלא נראה בדמות פעולותיו אלא התבודדות ובכי, ואכילת עפר, ומהות פנימיות מזגו והתגברות מרה אוכמא [מרה שחורה] לא נראה בחוש, עם כל זה בשכל מושג, שפנימיות המרה שחורה מדאגה ש'נכנס' בו כבר, וצרות הדאגות שסבבוהו והקיפוהו עוד מ'בחויף', הן המה 'הצלם' והדפוס רוחני שעל ידם היו פעולותיו, 'בדמות' פרטי כזה לבכות ולזעוק ולהתבודד. עד כאן:

Riddle of the Week

משנה מסכת שקלים פרק א משנה ג

אבל לא נשים ועבדים וקטנים. ופירש הרע"ב שם אבל לא נשים - ונתנו איש כופר נפשו (שם) כתיב, ולא אשה:

שו"ת רבי עקיבא איגר מהדורא קמא סימן ט

גם לא מצינו דעשה ששוה בכל קודם לעשה שאינה שוה בכל, והרי בברכות (דף כ"ז) היה לפניו שני תפלות מנחה ומוסף מנחה קדים דתדיר, ולא נקיט הטעם דמנחה שוה בכל דנשים חייבות בתפלה ומוסף אינה שוה בכל, דלכאורה נראה דנשים פטורות מתפלת מוסף כיון דנשים לא היו שוקלות אין להם חלק בקרבנות ציבור וכ"מ בת' בשמים ראש ס' פ"ט ע"ש.

רבי עקיבא איגר אורח חיים סימן קו

לא חייבום יותר והרמב"ן. בתשו' בשמים ראש סי' פ"ט דנשים פטורות מתפלת מוספים דאינה באה אלא לזכר חיוב קרבנות. ואשה לא היתה שוקלת. ואין לה חלק בקרבנות צבור. אלא דכבר נהגו להתפלל כל דבר וחייבו עצמן בכל המצות עכ"ל. גם בחדושי צ"ח רפ"ד דברכות כ' דנשים פטורין מתפלת מוסף מטעם דהוי זמן גרמא עיין שם:

מגן אברהם סימן נג ס"ק לג

אין הציבור יכולין למחות. ומיירי שקבלוהו לש"ץ כל ימי חייו וא"כ בודאי ע"ד כן התנה שאם לפעמים לא יוכל להתפלל שימנה אחר לסייעו וא"כ בנו קודם ועוד שאפי' לא הי' האב ראוי לכך שורת הדין שבנו קודם שמנהג המקום הי' שם שהבנים מתמנים תחת האבות וכלל גדול אמרו בכל המינויים שהבן קוד' ואפי' בכ"ג ואפי' יש אחרי' גדולים ממנו עכ"ל הרשב"א סי' ש' וכ"ה בספרי שכל המנויין בניהן קודמין וכ"כ בכה"ג ורשד"ם בי"ד סי' פ"א כ' דבחכם הממונה להרביץ תורה או לדין לא אמרי' כך עכ"ל, ובס' י"מ מח"ד ח"ב פי"ט דכל המינויין שהם כתר תורה אין בניהם קודמין רק מהלל הנשיא ואילך נהגו שבניהם קודמין ע' פ' י"ג דכתובות.

שו"ת חתם סופר אורח חיים סימן יב

שלום וכ"ט לידידי הרב המאה"ג המופלג ומפורסם כגן הדסים ערוגות הבשמים כקש"ת מו"ה צבי אביגדור נ"י אב"ד ור"מ דק"ק מונקאטש יע"א, וחד דעימי' האי מרבנן תלמידי המופלא החרוץ בעל פיפיות כש"ת מו"ה יוסף זלמן נ"י:

יקרתם שלחו לי לכאן מפ"ב במקום שאני משעשע פה לשאוב אויר טוב, וקוצר תוכן מבוקשם היות בגליל פלוני הרב מופלא פלוני רוצה לישב על כסא הרבנות להיותו ממלא מקום אבותיו הרב הגאון זצ"ל שהיה רב בגליל והבן ראוי לאותו איצטלא, ואמנם נגיד אחד מנגדו לבלתי הושיבו על כסא אבותיו ובא הדבר בפלילים, ופר"מ היותם סמוכים לאותו הגליל יצאו בנשק לישע הבן הרב הנ"ל להחזיקו בירושת אבותיו, וכפי מכתב פר"מ יצאה הפקודה משרי הגליל שהדבר תלוי בדעתי אם אסכים שעפ"י דתה"ק הבן יורש כסא אביו אזי כה יהיה וכה יקום, ורמזו לי פר"מ כי הדין פשוט בש"ס כתובות וברמב"ם דהדין עם הבן הרב הנ"ל:

והנה מהראוי שלא להשיב כלל עד שאדע דברי שכנגדו החלוק מאיזה טעם וריב לא אדע איך אחקרהו ואולי אם אשמע טענת זה שכנגדו יהי' הדין עמו, ובשגם לא נשאלתי אפילו מבעלי דברים עצמם היינו אנשי הגליל העומדים על ימין הרב כי פר"מ שהם מגליל אחר ומיחזי כמתעברים על ריב לא להם, ובשגם אם יצאה הפקודה

מהשרים דרכם לשלוח פקודתם לשרי גליל שלנו שישאלו את פי וכיון שלא באה הפקודה כנ"ל היה ראוי להשיב ידי אחור, אך מ"מ לא אמנע טוב זה תורה לברר הדין על נכון בעזה"י כדי שלא להשיב פני כבודם ריקם:

הנה הרמב"ם פ"א ממלכים [ה"ז] שפתיו ברור מללו שהמלכים וכל מינויי ישראל המה בירושה מאבות לבניהם אחריהם, והוא מש"ס ערוך כתובות ק"ג ע"ב ויליף ליה מקרא ואת הממלכה נתן ליהורם כי הוא הבכור, ולכאורה צ"ע קצת מש"ס ריש ר"ה [ב' ע"ב] דאמרינן גבי מלכי ישראל מניסן מנינן לא צריכא דאימנו עליה מאדר ומלך בן מלך הוא וכו' יע"ש, משמע מהא דאפילו מלך בן מלך בעי מנין ואפילו מנין לא מהני לי' עד דקם בניסן, ואי ס"ד מלכות הוה בירושה וא"כ מצי מת אביו ירית לי' מלכותא ממילא ככל ירושה דממילא, וי"ל דלאו ירושה ממש כמלכי או"ה שהארץ להם ומורישים לבניהם יהי' חכם או טפש, ובמלכי ישראל אינו כן שהנחלה אינו שלו רק הכסא יגדיל, ואי ממלא מקום אבותיו וראוי לכך אז יורש אפילו איכא אחריני דעדיפא מיני' אבל אי אינו ממלא מקום אבותיו יבואו אחרים וישמשו תחתיו, ויעיין הגהת מיימוני פ"א ממלכים שם, וע"כ בעי מינוי למלך בן מלך והקמתו על כסא ממלכתו ומשו"ה אמרינן בש"ס ר"ה הנ"ל דלא מנינן לי' מאדר מיד דבעי בדיקה אי ראוי והגון למלכות או לא, ומ"מ אי ממלא מקום אבותיו לא הוה כפנים חדשות ממש אלא כירושה:

ובזה כתבתי בגליון ש"ס שלי בסוטה מ"א ע"ב בתוס' ד"ה אותו, במה שנתקשה הרב בס' באר שבע ובמעין חכמה איך הומלך רחבעם בן שלמה ולא היתה אמו מישראל שהיתה נעמה העמונית ואפילו נתגיירה בצדק מ"מ הא בעי' ממובחר שבאחיק. והיה נלע"ד דוקא תחלת השימה נצטוינו שיהי' ממובחר שבאחיק והיינו שום תשים עליך מלך מקרב אחיק, וע"ד משל אנחנו שמנו עלינו דוד מלך ישראל ממובחר שבאחינו ואין בו דופי ושוב זכה הוא וכל בניו אחריו עד סוף הדורות ובלבד שימלאו מקום אבותיהם, ושוב אף על גב שאותו הבן אינו ממובחר שבאחיק שאין אמו מישראל לא מצינו שהוזהר הוא שלא לשמש בכתר מלכות אך עלינו האזהרה שלא נשימהו עלינו והרי לא שמנוהו כי ירושה היא לו משימה הראשונה והבן זה:

ובספ"ק דמגלה [י"ג ע"ב] אמרינן כשפוסקין גדולה לאדם פוסקין לו ולזרעו אחריו עד סוף כל הדורות שנאמר ויושיבם לנצח ויגבהו, ואם מגביה עצמו הקדוש ברוך הוא משפילו שנאמר ואם אסורים בזיקים וילכדו בחבלי עוני, ולכאורה קשה מה צריך לילפותא שהקב"ה פוסק לו גדולה ולזרעו אחריו תיפוק ליה דדינא הכי שבניו יורשים גדולתו, וי"ל שפוסקים משמים שיזכו לבנים ממלאים מקום אבותיהם ויורישו בדין, וכשמגביהים עצמם הקדוש ברוך הוא מעניש אותם שלא ימלאו בניהם מקום אבותם, ובזה נתברך מלכנו דהע"ה שלא תפסוק המלכות לעולם מבניו שלעולם ימצאו בבניו ממלאים מקום אבותיהם ולא תפסוק לעולם וזה הוא יתר שאת למלכי ב"ד משארי מלכי ישראל:

ובזה יובנו דברי ש"ס פ"ק דע"ז יו"ד ע"א על פסוק קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאוד שאין ממנין מלך בן מלך, פי' כי כן מצינו בפ' שמנה מלכים שמלכו בארץ אדום שלא היה א' מהם מלך בן מלך, ולכאורה יש לדקדק שאמר קטן נתתיך בגוים על דבר שאינו בעצם אלא בהסכמה והם הסכימו ביניהם כך ולא שייך לומר על זה קטן נתתיך בגוים, אבל האמת כי הארמיים הסכימו כך ביניהם לכבוד ולתועלת שלא יעמוד בן מלך והוא טפש ואין ראוי

למלוכה ויהי' יורש המלכות מאבותיו ולא יאתה לו מלוכה, ע"כ הסכימו דעתם שלא למנות מלך א"כ ראוי למלכות, וזה הוא קרוב לדת תורה וראוי ונכון, אך להיותם בזוי מאוד לא זכו מעולם שיהי' בן מלך ראוי למלכות כי להיותו נתגדל כמלך בתאות לבו לא למד חכמה וטכסיסי מלך, וההיפוך במלכות ב"ד שכל בניו ראויים למלכות וכנ"ל:

ומה שצ"ע לשון רשב"א בתשובה ס"י ש"ן וז"ל, ועוד שאפילו לא היה האב יכול לעמוד בשמושו אם הבן ראוי לכך וכו' שורת הדין שיהי' הוא קודם לכל אדם כי לפי מה שאני רואה ממנהג אותן המקומות הבנים מתמנים מדעת הציבור חזנים תחת אבותיהם וכו', וכלל גדול אמרו ז"ל בכל עניני המנויין שאם היה הבן ראוי הוא קודם לכל אדם ואפילו כהן גדול אם היה בנו ראוי וכו' הבן קודם שנאמר והכהן המשיח תחתיו מבניו וכו' עכ"ל, ולשון זה צ"ע מ"ט תלי' זה במנהגא כיון שדין תורה כך הוא, ותו מ"ט תליא בדעת הציבור כיון שכופין אותם ע"כ למנות הבן תחת אביו שממלא מקומו, ותו מאי אפילו כהן גדול דקאמר מאי רבותי' דכהן הגדול בענין זה:

והנלע"ד בענין זה על פי מה שצ"ע בש"ס יומא ע"ב ע"ב מצריך קרא לכהן גדול שבנו קם תחתיו, וקשה הא למה לי קרא הא בספרי דרשינן מדכתיב במלך בקרב כל ישראל לרבות כל המינויים בישראל וכמ"ש רמב"ם פ"א ממלכים וא"כ למה לי קרא מיוחד לכה"ג, ותו דאמרינן דמשיח מלחמה אין בנו קם תחתיו מדכתיב אשר יבוא אל אהל מועד וכן פסק רמב"ם בהלכות כלי מקדש פ"ד [הל' כ"א] ע"ש, וקשה מי גרע משארי מינויי ישראל, אע"כ מוכח מזה דלא נאמר דבר זה אלא במלך וכדומה לו ככל אותן המנויין דפרט הירושלמי דמייתי תוס' דסוטה מ"א ע"ב ד"ה אותו וכו' שוטרי הרבים וגבאי צדקה וסופרי הדיינין ומכין ברצועות, אבל כל מינויי קדושה אינן בכלל זה, ומשו"ה בעי כהן גדול קרא יתירה לרבות וחוזר וממעט משוח מלחמה ומכ"ש כל שארי מינויי קדושה, וע"כ כ' הרשב"א דמינויי חזן הכנסת תלוי במנהגא שיש מקומות הנהיגו חזן של מקדש מעט ככהן הגדול בבהמ"ק וכמו שאנו נוהגים סלסול בבהכ"נ מדרבנן בכל דברים הנוהגים במקדש מן התורה כמבואר בהגה' ש"ע א"ח סי' קנ"ג ובמג"א שם ס"ק מ"ו יע"ש ה"נ דכוותיה, והיינו דכתב רשב"א אפילו כה"ג שהוא מינויי של קודש טפי אפילו הכי ממנים בנו תחתיו מכ"ש חזן שנראה קצת כשליח קהל לענין שארי [דברים] ג"כ:

והיינו דכתב רשד"ם בתשובה סי' פ"ה ומייתי לי' מג"א ס"י נ"ג (ונרשם בטעות שם) דהרשב"א מודה בכל מינויי התורה והוראה ורבנות שאינו בירושה ומייתי לי' מש"ס יומא דשלשה כתרים הם כתר מלכות וכהונה מורישים לבניהם אבל כתר תורה הפקר הוא יע"ש, וקשה עכ"פ מנ"ל מקרא להפקיר כתר תורה הא כתיב בקרב כל ישראל לרבות כל מינויי ישראל, אע"כ מדאיצטריך בכה"ג קרא יתירה ומדמעטינן נמי משוח מלחמה ש"מ דוקא מינויי של שלטונים אבל של קדושה והוראת התורה אינה בירושה לבניהם כלל, וכן פשיטא ליה להרמ"ע בעשרה מאמרות דמייתי מג"א שם לפסק הלכה ושפתיו ברור מללו, דמעולם לא הורישו כתר תורה לבניהם אלא מהלל ואילך ולא משום כתר תורה אלא להיות המלכות שבישראל מלכות הורדוס עבדא בישא ראו חז"ל להשלים כתר המלכות ע"י נשיאי התורה שהיו אז מזרע דהע"ה והורישו כתרם לבניהם מטעם שלטונות מלוכה לא מטעם התורה וההוראה יע"ש במתק לשונו, וראיתו ברורה ממה דאמר רבי לר' חייא בהוריות [י"א ע"ב] מה אני בשעיר והשיב לו הרי צרתך בבבל היינו ריש גלותא ש"מ דמטעם מלכות היתה נשיאותם. ובדבריו הבנתי היטב דברי

צוואות רבי אף על גב ששמעון בני חכם גמליאל בני נשיא, משום דמילא מקום אבותיו ביראת חטא טפי מר' שמעון, וצריכא רבא דהוה סד"א דמשום כתר תורה ירש כסא אביו ואז בודאי חכם עדיף ממי שאינו חכם כ"כ אף על גב דירא שמים טפי ובלבד שיהיה גם החכם צדיק וירא שמים וא"כ היה הנשיאות ראוי לר"ש, קמ"ל רבי דמטעם רבנות התורה איננו בירושה כלל רק מטעם מלכות וא"כ פשוט דלענין מלכות ירא שמים עדיף כדכתיב בפרשת המלך לבלתי סור ממצות ה' אלקיו ימין ושמאל. ואפשר היינו דקאמר ללוי צריכא לדידך ולמטלעתך, פי' אי הוה ס"ד דנשיאות מטעם כתר תורה אפשר שחכמים כמו לוי יעוררו מדנים שהם קודמים במעלה וכאשר באמת לוי לא עייל בי מדרשא כל ימי ר' אפס וכשעלה ר' חנינא בראש ירד לו לוי לבבל, וא"כ אי היה הנשיאות נמי מטעם כתר תורה אפשר שהוא יערער, ע"כ הועילה צוואתו של רבי להורות נתן דמטעם כתר מלוכה היא וביראת שמים תלי' ואין עורר וטוען:

ואגב אומר מאי דאמר בלשון גנאי לך ולמטלעתך, מלתא אגב אורחיה דבלאו הכי נמי איננו ראוי לנשיאות ולהיות ראש הסנהדרין דבעל מום פסול דיליף לי' במס' סנהדרין ל"ו ע"ב מדכתיב כולך יפה רעיתי ומום אין בך ומאתך ילפינן מיוחס, ודברי תוס' שם שכ' דלמא מאתך נמי למעוטי בעל מום כדאיתא בסוטה י"ב ע"ב עשיתו למרע"ה בעל מום, הנה לולי דבריהם הייתי אומר דש"ס דהתם אדסנהדרין סמיר, דמ"ש רש"י שם דמשה היה לוי ונפסל בקול כבר תמה רמב"ן בתורה ועיין רא"ם פ' שמות דהרי בלא"ה היה בן שמנים שנה ולוי נפסל בשנים, ואע"כ נ"ל דסנהדרין נפסלין בכל מיני מומין בין הפוסלים בכהנים בין הפוסלים בלויים וכיון שמרע"ה היה ראש סנהדרין בודאי לא היה לו מום בקולו, ואף על גב דהיה ערל שפתים כבר כ' שאין זה מום מפני שע"י נס נעשה בו וליכא משחתם בהם מום במ אבל בקול היה נפסל ושפיר הקשה ר' נחמיה לר' יהודה. ואפשר ר' יהודה ס"ל על פי המדרש שהיה קולו של מרע"ה הולך וסובב כל ארץ מצרים באומרו ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל ואמר עד כאן כת א' ועד כאן כת ב' וכו' עיין מכילתא פ' בא, וגם בלא"ה השמיע קולו בכל מחנה ישראל וג' פרסה על ג' פרסה ורמז לו זה בתחלת יצירתו שיהי' קולו כנער ואין זה מום אבל דכ"ע מיהת דמום פוסל בסנהדרין. ולפע"ד היינו נמי פלפולו של ר"ש בר רבי עם ר"ח במס' מגילה כ"ד ע"ב אלמלא לוי אתה פסול אתה מן הדוכן ר"ל ואינך ראוי לירש הנשיאות, והשיב לו רבי דלימא לי' כשאתה מגיע לוחכיתי לה' וכו' כלומר שהוא אינו ראוי להוראה ולסמיכה כלל כבסנהדרין ה' ע"ב ובפירש"י שם ד"ה נוטל רשות מרבו וכו' ע"ש:

ולפ"ז הא דלא אמרינן בכתובות דמשו"ה ר' גמליאל נשיא משום דר"ש עבי קלי', משום דלמסקנא קיי"ל כר' יהודה דמרע"ה היה קולו כנער ואפ"ה לא מיפסל, אף על גב דהתם משום כבוד שמים היה וניסא איתעביד מ"מ משום כבודו של מרע"ה לא יופסל דיין בקול דדיו שיהי' כרבו מרע"ה, ועוד הא עמך כתיב בדומה לך והרי הוא בדומה לו, ולפ"ז מוכח מסתמא דתלמודא דהלכה כר' יהודה דקולו כנער וכפירש"י בחומש פרשת שמות, והרמב"ן טען עליו דהא ר' נחמ"י הקשה עליו עשיתו למרע"ה בעל מום ולהנ"ל מיושב, נמצא על כל פנים בעל מום פסול והיינו דרמז ליה ללוי לך ולמטלעתך:

נחזור להנ"ל דנשיאים מהלל ואילך נהגו בעצמם דין מלך משום מלכי הורדוס דלא היו מולכים ברשות התורה, ובזה יש להצדיק דברי חכמי ישראל שאמרו לאגריפס אחינו אתה בסוטה מ"א ע"ב הנ"ל שלא הורו הוראת שקר

ח"ו, כי היות מלכנו האמתי בראשם נשיא מדבית הלל ולא חשבו לזה אגריפס אלא לממונה בעלמא ולזה כשר כל שאמו מישראל ולא בעי ממובחר שבאחיק כמ"ש תוספות שם, ומ"מ הואיל ובלשון חנופה אמרוהו נענשו אבל שקר לא הורו ח"ו, עי' תוס' כתובות י"ז ע"א ד"ה מלך וכו':

עוד לאלוה מילין דצריכא לומר דאע"ג דלענין להוריש כתרם לבניהם אין למדין שררות התורה מפרשתו של מלך, היינו מדאצטריך קרא בכה"ג ומדמעטינן משוח מלחמה אבל לענין שאר מילי ילפינן שפיר מפרשתו של מלך דלענין שיהי' מקרב אחיק וכדומה ילפינן מהתם וכדמוכח ממ"ש תוס' יבמות ק"ב ע"א [ד"ה לענין] ובכתובות פ' אלו נערות ועוד דעדיף מיני' דלשאר מינויים אי היה תחלת השימתו ממובחר שבאחיק שוב מוריש גדולתו לבניו אפילו לא יהי' אמו מישראל כמו שהוכחתי מרחבעם בן שלמה, משא"כ ברבנות התורה כל שימה ושימה תחלתו הוא שהרי איננו בירושה כלל ולעולם בעי' שיהי' מישראל:

היוצא לנו מזה לענין ולנידון שלפנינו אי אין רוב הציבור מסכימים עליו להיות להם לרב ותופס ישיבה וכדומה אין לו להשתרר עליהם מטעם נחלת אבותיו כלל, ומ"ש הרמ"א ביו"ד סו"י רמ"ה בניו קודמים נמי אהחזיק עצמו בשררה [קא] אבל לא אהוראה ורבנות, אך אי הציבור הסכימו עליו אפילו יהיה טעמם משום שרוצים לעשות נחת רוח לרבים צ"ל ומשום דאית לי' זכות אבות פשיטא דזה המנגדו שלא כדין עושה ומצער הציבור ועתיד ליתן את הדיון, ואפילו יהיה גדול הרבה ממנו מ"מ הלא ר"ע ור' יהושע היו גדולים מראב"ע ואפ"ה מנוהו לראב"ע נשיא מפני שר"ע לא היה לו זכות אבות ור' יהושע היה בר פלוגתא דר"ג, ש"מ כיון דראב"ע היה ראוי להיות נשיא על כל ישראל זולת איזה חכמים שהיו גדולים ממנו בתורה ומיהו בשארי מילי היה הוא עדיף מינייהו אין ראוי שיפסידו כל ישראל מפני ב' וג' אלו, וה"נ בכל עיר ועיר אין החיוב שיהיה הממונה פרנס על הציבור גדול מכל לומדי העיר דוקא כי לפעמים הוא מרוצה לציבור ולא החכמים האלו אעפ"י שהם גדולים מזה בתורה, כיון שעכ"פ לכל הציבור ראוי זה להיות מנהיג לא יפסידו הם עבור ב' לומדים אלו, ואי ח"ו עבדי שלא כדין ודתה"ק להביא הדבר בפלילים ענשם חרוץ ולא אקוה זה ח"ו, וה' ישפות שלומו, וירים קרן לעמו, ויהי עלינו נועמו, הכ"ד א"נ. פיזינג עש"ק ב' מנחם ק"פ לפ"ק: משה"ק סופר מפפד"מ

וכעת רואה אני ראיי' אחרונה גדולה מכולן והוא דאיתא במדרש פ' פנחס ע"פ יפקוד אלקי הרוחות וכו' שהיה משה סבור שבניו יורשים מקומו ונוטלים שררתו וכו' אמר לו הקדוש ברוך הוא לא כמו שאתה סבור וכו' הרבה שרתך יהושע והרבה חלק לך כבוד והוא פורס את מחצלאות וכו' נוצר תאנה יאכל פריה וכו' עכ"ל מדרש יע"ש, והנה מרע"ה בעצמו אמר אשר יצא לפניהם ואשר יבוא לפניהם ואשר יכול לעמוד נגד רוח כל אחד ואחד כמבואר במדרש ואילו לא היה יודע בבניו כל אלו המדות לא היה מבקש להם גדולה שהיה סותר א"ע בתפלתו, אע"כ היו הבנים ראויים לכך והקב"ה לא אמר שיהושע יותר הגון לכך אלא שסידר הספסלים ואת המחצלאות, וקשה הא כתיב תחתיו מבניו אע"כ בכתר תורה לא נאמר זה, אבל אלעזר ירש גדולתו של אהרן דבכה"ג המצוה תחתיו מבניו ולא ברבנות וזה ראוי ברורה לפע"ד, ובתשו' רמ"א דא"ד 3 נדפס בסוף תשו' א' מרב א' נקרא מו"ה שואל ונעלמה ממנו כל הנ"ל במ"כ:

רמ"א יורה דעה הלכות תלמוד תורה סימן רמה סעיף כב

ומי שהוחזק לרב בעיר, אפילו החזיק בעצמו באיזה שררה, אין להורידו מגדולתו אף על פי שבא לשם אחר גדול ממנו (ריב"ש סימן רע"א). אפילו בנו ובן בנו לעולם קודמים לאחרים, כל זמן שממלאים מקום אבותיהם ביראה והם חכמים קצת. (רמב"ם פ"א מהלכות מלכים). ובמקום שיש מנהג לקבל רב על זמן קצוב, או שמנהג לבחור במי שירצו, הרשות בידם, (כל בו). אבל כל שקבלו הקהל עליהם וכל שכן אם עשו ברצון השררה, אין לשום גדול בעולם להשתרר עליו ולהורידו (שם בריב"ש).

שו"ת הריב"ש סימן רעא

ראשונה שאפילו לא החזיק בה מהר"ר יוחנן אלא שעתה היה תחלת המנוי היה ראוי למנות להיות נוהג בשררה ההיא מהר"ר יוחנן. לפי שאביו מהר"ר מתתיה נ"ע נהג בה כבר ברצון הקהלות ובהורמא דמלכא וכי היה גדול בכל המלכות ההוא בחכמה ובמנין. ומן הדין בנו קם תחתיו. כדגרסי' בספרי (סדר שופטים ס"י קס"ב) הוא ובניו שאם מת הוא בנו עומד תחתיו. ואין לי אלא זה בלבד מנין לכל פרנסי ישראל שבניהם עומדים תחתיהם, תלמוד לומר בקרב ישראל, כל שהוא בקרב ישראל בנו עומד תחתיו. וכן אמרו בתורת כהנים (סדר צו פרשה ב' פרק חמישי) גבי כהן גדול שנאמר בו ואשר ימלא את ידו לכהן תחת אביו. ואפילו אם היה אחר גדול ממנו בחכמה בנו קודם. כדאמרינן בפרק הנושא (ק"ג:) שמעון בני חכם גמליאל בני נשיא. מאי קאמר, הכי קאמר אף על פי ששמעון בני חכם גמליאל בני נשיא. כדאמרינן התם דר' גמליאל לא היה ממלא מקום אבותיו בחכמה ר"ל ששמעון אחיו היה בה גדול ממנו. אבל ביראת חטא ממלא מקום אבותיו היה. ואם אין ממנין נשיא הבן קטן אף על פי שהוא גדול בחכמה מן הבכור כל שהבכור ממלא מקום אבותיו ביראת חטא כ"ש שאין ממנין אחר שאינו בנו אף על פי שהוא גדול בחכמה. ולזה אם יאמר הר"ר ישעיה אני גדול מהר"ר יוחנן בחכמה, אעפ"כ אין ממנין אותו. שכבר נודע ומפורסם לכל שמהר"ר יוחנן ממלא מקום אבותיו ביראת חטא. וכן העידו עליו הקהלות ההם. אף כי חכמתו עמדה לו ומצאה כביר ידו וקבע ישיבות והרבה גבולו בתלמידים. ואם יאמר אליו מהר"ר ישעיה בהדי דידי קא מנצית, דאי חס ושלום נשתכחה תורה מישראל מהדרנא לה מפילפולי. יוכל להשיב אליו מהר"ר יוחנן בהדי דידי קא מנצית, דאנא עבידנא דלא משתכחא תורה מישראל. וכבר שמעין מההיא סוגיא שהיה לו לרבי למנות לר' חייא בראש אף על גב דרבי חנינא חריף טפי. אי לאו משום דסבר לא אפגריה. וכתב הרמב"ם ז"ל (פ"א מהלכות מלכים) וז"ל הניח בן קטן משמרין לו המלוכה עד שיגדל כמו שעשה יהוידע ליואש. וכל הקודם בנחלה קודם לירושת המלוכה והבן הגדול קודם לקטן ממנו. ולא המלכות בלבד אלא כל השררות והמנויין שבישראל ירושה לבנו ולבן בנו לעולם. והוא שיהיה הבן ממלא מקום אבותיו בחכמה וביראת חטא. היה ממלא ביראה אף על פי שאינו ממלא בחכמה מעמידין אותו במקום אביו ומלמדין אותו. וכל מי שאין בו יראת שמים אף על פי שחכמתו מרובה אין ממנין אותו למנוי מן המנויין שבישראל עכ"ל, וכן הוא בתוס' דשקלים (פ"ב הט"ו) שכל הקודם בנחלה קודם לשררה ובלבד שינהג מנהג אבותיו.

מגן אברהם סימן נג ס"ק לג

אין הציבור יכולין למחות. ומיירי שקבלוהו לש"ץ כל ימי חייו וא"כ בודאי ע"ד כן התנה שאם לפעמים לא יוכל להתפלל שימנה אחר לסייעו וא"כ בנו קודם ועוד שאפי' לא הי' האב ראוי לכך שורת הדין שבנו קודם שמנהג המקום הי' שם שהבנים מתמנים תחת האבות וכלל גדול אמרו בכל המינויים שהבן קוד' ואפי' בכ"ג ואפי' יש אחריו גדולים ממנו עכ"ל הרשב"א סי' ש' וכ"ה בספרי שכל המנויין בניהן קודמין.

שו"ת בית יצחק יורה דעה א סימן לד

ע"ד שאלתו איך שהי' בק' שו"ב עשרי' שנה ושבק' לן חיים ורוצים למנות בנו אחריו ואולם לאשר אביו הלך בעקשות ולפרקים התריס נגדו ולא רצה להראות לו סכינא אך להדיינים אך לאשר טפלא תלוי בו לא העבירו ועתה מתירא שגם הבן ילך בדרך אביו לאשר הוא איש אמיד ורוב אנשי העיר אינם חפצים בו ושאל אם יש לבן חזקה בעניני שחיטות:

א' תשובה הנה כ"ת מביא בשם זכור לאברהם בשם כנה"ג דאין לבן חזקה בזכות שחיטות אביו ולע"ע לא מצאתי כן ואדרב' באשל אברהם הנדפס באו"ח סי' נ"ג מבואר דמינוי לשוחט הוי כשאר מינוי לישראל דבנו יורש אחריו וכן מבואר בתשו' מבי"ט סי' ר' בלשון ההסכמ'. וז"ל ההסכמ' להיות הלכ' רווחת שכל מי שיש לו איז' מינוי הן מלך הן חכם הן חזן הן שוחט הן מנהל אם יש לו בן וכש"כ אם הוא הגון הדין עמו ע"כ ומצד הסבר' ג"כ הוה ענין שחיטות מינוי של כבוד לפי המבואר בסי' י"ח דעכשיו נהגו למנות אנשים ידועים על השחיט' והבדיק' ולהם מחלו חכמים כבודם כי הם זהירים וזריזים א"כ הנה זאת מינוי של כבוד כמו שוטר' הדיינים וגבאי צדקה וסופרי הדיינים שהובא בתו' סוט' מ"א ד"ה אותו ויש לבן חזק' בזה כמו בש"ץ המבואר בתשו' הרשב"א סי' ש' ובש"ע סי' נ"ג והנה הפוסקים האחרונים האריכו הרב' בעסק חזק' מרב עיין ח"ס או"ח סי' י"ג שהאריך לפלפל בדברי המג"א סי' י"ג דמייתי למהרשד"ם סי' פ"ה ובעל עשר' מאמרות דאין בכתר תור' ירוש' ולפע"ד נרא' להבין הדבר עפ"י המבואר ברמ"א סי' רמ"ה דרב היושב בעיר ולומד תור' יכול לבוא אחר וללמוד שם אפי' מקפח קצת פרנסות הראשון והוא מפסקי מהרי"א סי' קכ"ח והטעם משום דמחויב ללמוד תור' בחנם דמה אני בחנם ולכן אין בו השגת גבול א"כ מה"ט נמי אין ירוש' בכתר תור' דל"ה זכות להוריש לבניו אך במלכות ושאר המינוי' כגון כ"ג שנוטל פרס ויש בו זכות להוריש לבניו מדאורייתא ולפ"ז כ"ז בימיהם שלא קבלו את הרב כשוכר את הפועל אלא כל ת"ח הנהיג את בני עירו וממילא הי' מקבל שכר מחופ' וקידושין גם אחר הבא לשם אין בו משום השגות גבול ולכן אין בו ג"כ משום ירוש' אך עתה שמקבלים רב ולפרקים מביאים אותו ממקום אחר וכל בני העיר מקבלים עליהם ליתן לו די פרנסתו ואין אנו בושים ליטול שכר ופרס ודאי יש בו משום השגות גבול כמ"ש בתשו' ח"ס חו"מ סי' כ"א ממש כלשון זה ודאי בנו יורש גדולתו כמו כל המנויים ומוד' בזה גם בעל עשר' מאמרות ומהרשד"ם ושמה אף נשיאות שנתמנ' רבי הי' שררה בממון והגם דרבי הי' עשיר אבל עיקר הנשיאות הי' התמנותו לגדלו משל אחיו ולכן מקש' בגמ' כתובות הא קרא כתיב ול"ק מה שהקש' על עשר' מאמרות בתשו' שואל ומשיב קמא ח"ב סי' י"ז אך מבעל עשר' מאמרות לא משמע כן:

ב. ובשוחט כל אפין שוין דבנו יורש חזקתו הגם דבספר דעת קדושים להגאון הצדיק מביטשטוש סי' א' כ' דגם בשוחט ל"ש השגות גבול מטעם שכ' פסקי מהרא"י דגם שוחט צריך לשחוט בחנם כמו בהזא' ואינו נוטל אלא שכר בטל' אבל דבריו תמוהין דברש"י קידושין נ"ג איתא דכהנים בע"מ חולקין בקדשים בשביל שמתליעין בעצים ומפשיטין עורות ושוחטים הרי דהתור' נתנ' שכר בשביל שחיט' וכמו שכ' בתשו' מהר"ם מרוטינבורג והובא ג"כ ביד אפרים יו"ד סי' ס"א ובספרי חא"ח סי' י"ג אות י"ד דכהנים שכורים כמו לויים דכתיב שכר הוא לכם חלק עבודתכם וכיון דכהנים בע"מ נוטלין חלקם בשביל שחיט' ה"ה דמותר ליקח שכר ומה שדימ' להזא' כבר כתבתי בספרי לא"ח סי' צ"ג אות א' דשחיט' אינו דומ' להזא' עיין שם ומ"מ שחיטת קדשים ודאי מצו' ועכ"ז נטלו שכר ואולי יאמר הגאון בעל דעת קדושים דגם זה אך שכר בטיל' וע' בגדולי הקודש בספר הנ"ל מבאר דבריו. ועכ"פ להלכ' דשייך השגות גבול ודאי גם ירוש' שייך בי' ובניו יורשים גדולתו אם הם ראויים לכך:

ג. והנה מה שכתבתי לעיל דזה מה שהבן יורש שררות אביו הוא היכא דדין ממון פתיך בי' ולא שררות שאין בו דין ממון מוכח ג"כ ממה שמבואר בח"מ סי' רע"ו דאין היורשים יורשים דברים שאין בהם ממש או טובת הנאה שאינו ממון אך עכ"ז ק"ק דל"ל קרא דבנו זוכה תחתיו ות"ל מדין ירושה וע"כ צ"ל כיון דל"ה זכות גמור ול"ה רק כמכירי כהונה איצטריך קרא ובאמת אם בניו זוכין חזקה דהוא מצוה בעלמא. יש לומר דמדין תורה אין זוכין אך מצד התקנה ואולי בזה מיושבין דברי הרשב"א סי' ש' שתלה הדבר במנהגא מה שהבן יורש שררותו והקשה בח"ס או"ח סי' י"ג דהרי מקרא נפקא לן אך לפמ"ש י"ל דמקרא לא ילפינן רק בשררות שנוגע לזכות ממון וממנהגא אפי' בשררות ושירות של מצוה כדמשמע במבי"ט הובא לעיל דאפי' במנהל הבן יורש השירות. ושוב מצאתי במהרי"ק סי' קס"א שכ' לענין כלי קודש שעשה אביו והוא תובע מהקהל וכל דלהמוריש לא הי' אלא טובת הנאה ואינו ממון ועוד יש לדמותו לקנס דאין מוריש לבניו ואף על גב דלענין שררה מצינו שאם בנו ראוי הוא קודם לכל אדם ע"כ צריך לחלק בין שררה להך דהכא עיין שם הנך רואה דס"ל דאינו יכול להוריש רק ממון גמור ומ"מ שררה יכול להוריש ולפ"ז אין תימא אם נאמר דגם בשררה אינו יכול להוריש רק היכא דזכות ממון פתיך בי' משא"כ היכא דזכות ממון לא פתיך בי' אינו יכול להוריש גם במצוה ומה שמבואר במבי"ט במנהל שירש הוא ממנהגא ולא מדינא. ובזה מיושב מה דקשה למה במשוח מלחמה אינו מוריש שררותו לבנו כמבואר בש"ס דיומא ע"ג ואין לומר דשם ילפינן מקרא משום דעיקר משיחתו ל"ה באהל מועד א"כ למה לדידן בכל שררות יורש אף דל"ה באוהל מועד ועוד גם מינוי מלך ל"ה באוהל מועד ואי דבמלך יש קרא א"כ קשיא לדידן אדיליף ממלך נילף ממשוח מלחמה אך לפי מה שכתבתי לעיל דבמשוח מלחמה אין שום זכות ממון דהרי אינו נוטל חלק בראש ומ"ה אינו יורש משא"כ בשאר שררות שיש איזה זכות ממון ילפינן דיוורש מקרא ואף דיש לפקפק איך יתכן ששררות גופי' מה שהוא ענין יקר לא יחשיב אך אם יש בו דין ממון ובמה מחשב זה לעומת ענין נכבד ומשרה גבוה אך ענין ירושה לא נתרבה בעניני רוחני אך בעניני ממון התורה גילתה להוריש בניהם אחריהם ומ"ה אין תימא אי גם בענין שררה בעי זכות ממון ומ"מ לא נהירא לי שלא יהי' גם במינוי משוח מלחמה שום זכות ממון ובדאי הי' פרס יותר למשוח מלחמה משאר כהנים. ומצאתי בשלטי גבורים להרב מ' אברהם הרופא אחרי שהאריך הרבה בפרק מ"ג בענין משוח מלחמה שהוא הי' המנהל כל המלחמה ולומד כל עניני המלחמה

סיים בסוף הפרק שמביא ד' הר"מ שכ"ג וכל המנוין בנו יורש גדולתו ומשוח מלחמה בנו לא ירש שררתו וז"ל ואל תתמהו אם בן כ"ג וכו' ירשו מעלת אביהם וכן משוח מלחמה לא ירש תחת אביו אם לא בחרו בו וימשחו אותו כאשר כ' הרב ז"ל (ובאמת הוא מבואר בגמ' ולא רק ברמב"ם) כי בני כל המנוים כולם בנקלה ידעו לשרת שרות אבותם הראי' כי כ"ג לא ידע לעשות עבודה שלא ידענה כהן הדיוט ובני הגזברים והאמרכלים והסגנים ידעו לשרת בלי לימוד כאביהם ממש אמנם בן משוח מלחמה לא ידע לעשות סיפורי הלצה בקהל עם ישראל ולא יהי' בקי בפרטי המלחמות אלא בלימוד רב ובאריכות זמן ע"כ לא יתמנה תחת אביו אם לא ידע בכל אלה כמוהו ובשלם שבפנים עכ"ל ודבריו כקילורים לעינים ומועילים מאוד אולי יהי' זה סברת בעל עשרה מאמרות ומהרשד"ם דבכתר תורה ל"ש ירושה לפי שזה צריך לימוד רב להורות לעם הדרך שילכו בה ולהוכיחם במישור בנועם שפתיו על כן אין הבן יורש שררתו אם לא יבחרו בו כאמור הארכתי קצת ליישב דברי בעל עשרה מאמרות ומהרשד"ם ועכ"פ לענין שוחט אם הבן ממלא מקום אביו בעסק מלאכה זאת ובלימודים הנצרכים אין ספק שראוי להעמיד הבן במקום אב. ואם עכ"ז רוב הציבור אין חפצים בו מי יוכל לכופ אותם אך על כת"ה להבינם הדבר לאשורו שהבן ראוי למלא מקום אביו וע"פ ד"ת עליהם לקבל הבן כאשר המנהג כן הוא ומה שאביו הלך בעקשות בן לא ישא בעון האב ואם לא ירצה השו"ב לכופ ראשו לפניו אל ימנה אותו ואם אח"כ יתריז נגדו יעביריהו כדת מה לעשות אבל כמדומה שלא יהין לעבור על דבריו ומה שנלע"ד עפ"י חות דעתי כתבתי. והנני ידו

Selected audio from our listeners

Answers to the Questions

Answers to the question 1 *click here*

Answers to the question 2 *click here*

Answers to the question 3 *click here*

Answers to the question 4 *click here*

Answers to the question 5 *click here*

Comments on the Show

Comments on the show 1 *click here*

Comments on the Show 10 *click here*

Comments on the show 2 *click here*

Comments on the show 3 *click here*

Comments on the show 4 *click here*

Comments on the show 5 *click here*

Comments on the show 6 *click here*

Comments on the show 7 *click here*

Comments on the show 8 *click here*

Comments on the show 9 *click here*

Comments on Previous Shows

Show 73 – DNA, The Kohein Chromosome

Comments on the show 1 *click here*

Show 257 – Checking food for bugs II

Comments on the show 1 *click here*

Comments on the show 2 *click here*

Show 258 – Alternative Medicine

Comments on the show 1 *click here*

Show Suggestions

Suggestion 1 *click here*

Selected emails from our listeners

Comments on the Show

Shalom Aleichem,

Thank you for your program-I enjoy it and appreciate the work you put into it.

I would like to point out to you that in your show about nepotism and Yerushah you seem to be conflating the role of "leader of the generation" with that of someone leading one local institution. Your illustration of a "general" needed to fight the street influences etc. and what are we going to do without one, and the Rambams 40 names are not (for the most part) family are mainly relevant if we would automatically appoint Rav Shach, Rav Elyashiv, Rav Shteinmans son's in their place and Klal Yisroel would accept them. It has no relevance to a specific institution. B"H there is many fine yeshivas and if you don't like this one choose another. Your question (with this premise) would only be relevant in Chassidusen maybe-but even there no one is leading the whole Klal Yisroel and its people's choices who to choose-see 2 Satmars and 2 Bovovs and 2 Shomrei Emunim etc.

I think you do an amazing job overall but it's important for you to realize that there are real blind spots in your questioning and thinking. This is only one example and I can give you more (for example your discussion with Rabbi Vaye on bugs, the argument with Rabbi Lerner re- the Roshei Yeshivas ban). Obviously, this is my opinion.

Again, I think you are doing a great job but the analysis needs to be fleshed out more.

Best,

Shmulie Kosman

Response: Thank You Shmulie. I don't agree.

You don't think that boys or girls who graduate from a school need role models and generals to emulate thru life? The fact that someplace else may have a Rav Schach etc won't help the graduate of another school.

Every army needs it's general even if there is a commander in chief.

The Chofetz Chaim Paskened this way, we posted it on line in the Maareh Mekomos.

Dear Rabbi Lichtenstein

I'm a regular listener and I am looking forward to the yeshiva Yerusha program—I'm waiting for a long drive to listen. May I propose another subject—Yerusha in families—how to transfer assets between generations without destroying families or perhaps not to transfer but to give tzedakah.. Sadly this is a very current topic—ask anyone who works on a Beit Din and needs to be addressed.

Best Wishes

C. Ungar

Dear Rabbi Lichtenstein,

I have heard your latest podcast with much interest. It was highly enlightening.

I would like however to make a few notes.

Beforehand I would like to point out, that it sort of an issue, that some fo the guests may make certain statements which contain actual errors, and they go uncorrected. Yes, we can send in an email, however, we all know that it has much less of an impact than the actual podcast where the mistakes were made and went uncorrected. In any case, I would be very happy if this email can be passed on to Rabbi Dunner so that he corrects his mistakes, especially in light that he is planning on giving a lecture on the Yeshiva of Vlozhin, and should really be aware of the actual facts.

1. Someone made reference to the Granat and Reb Mendel Zaks. Let me just lay down a few facts. The Granat was already in failing health from 1920 (when his wife passed away) till his death in 1928. In all this time he still kept the job as Rosh Yeshiva. as a matter of fact, Rav Zaks was appointed only as a "Ra"m" in 1926 when the Granat was sick. Rav Zacks was only appointed as a Rosh Yeshiva after the Granat passed away. Even then, he was appointed as a Co-Rosh Yeshiva with the Granats son in law Rav

Feivelson (who was very close to the Chofetz Chaim), till Rav Feivelsons passing. In addition, a son of the Granat served as a Ra"m. I am therefore not exactly sure the meaning of the persons stated in this regard.

2. There are a good few differences, between a CEO of a business or an academic institution, on one hand, a Kehila or Yeshiva on the other hand. I will just make mention to a few of them.

A. A Rosh Yeshiva or Rav will attempt to bring up his kids to follow his ways to the best of his ability, and being that the person is such a great person, he has a certain Koach to do so. A CEO won't even try to bring up his son in his ways. The essential difference is, that a CEO does not do this as a belief and life, but as a job, unlike a Rav Or Rosh Yeshiva which believes in this sort of life, and wants to impart this sort of life to his kids. This is aside for the issue that many of these big companies are publicly traded companies (something which was completely ignored in this discussion).

In regards to an academic institution. Most of them are not some sort of Boss over the institution, they are completely beholden to a board and work for the "institution". Many Rosh Yeshivos, build Yeshivos around themselves, which just happen to be non-profits.

3. In regards to Rabbi Danners's segment, I would like to make a few points.

A. In general, I would like to ask him the following question. Since he posits that maintaining inheritance in the running of an institution is a recipe for disaster, how would he explain the success of many Yeshivos which do have family members who succeed in positions of power? How does he explain the success of Yeshivos like Mir Mir, Lakewood, Ponovezh, Brisk, and many other institutions? Yes, many family institutions are no longer as they once were, however, that is the case even with regards to institutions that did not have family members succeeding the leaders.

B. In regards to Vlozhin, there are a good few mistakes. In general, many people, make one mistake, however, Rabbi Dunner has made two mistakes.

Beforehand I want to introduce some general facts which will bring the issue to context to the story.

Rav Chaim Berlin was a massive אדם גדול and a big Goen who was also a Tzaddik and a בעל מדות תרומיות, notwithstanding the fact that he was a Ba'al Yesurim (he did not have any kids, and his beloved Eshes Ne'urim, passed away while he was yet in Moscow, and after that, he lost another two wives. The memoir literature describes the terrible sadness which the entire family felt when the third wife passed away).

He assisted his father in producing his Seforim, starting at a young age when he helped him publish the Ha'emek Sha'alo. He was a big Boki in Kol Hatorah Kulo, as his Teshivos show (which BTW shows his beautiful penmanship in Aramaic and Hebrew).

He served as a Rav in Moscow in a very prestigious Rabbinat. In addition, while serving in the Rabbinat, he assisted his father in fundraising for the Yeshiva and was actually directly involved in the construction of the beautiful stone building which was built after the latest fire burned down the wooden building where the Yeshiva was previously located.

Considering all these facts, I don't think it was that much of a huge Chidush that the Netziv appointed his son to officially enter the Yeshiva and take him over.

What happened was, that the Talmidim, did not know Rav Chaim Berlin, and he also was not on the same level as Reb Chaim as a Magid Shiur. Meaning he lacked in the quality of giving over a Shiur and the specific Derech Halimud which Reb Chaim taught. That does not mean that Rav Berlin was a terrible choice, or was not a person of stature (As implicated in the podcast). He was a very great person, who happened to lack the specific skill as a Magid Shiur at the same time when Reb Chaim Brisker wowed the Yeshiva world, and at the same time the fact that he was not familiar to the students did not help him.

Till that time, there were two Beloved Roshei Yeshiva, the Netziv and Reb Chaim and suddenly someone else came out in to give a Shiur, who they did not know and to whom they did not give a chance. They rather tore him apart before giving any such chance. (It should be noted, that Rav Issur Zalman Meltzer sadly commented many

years later, that had they known at the time as to what a great Talmid Chochom Rav Chaim Berlin actually was, then they would never have treated him the way they did).

In any case here are the relevant facts. until then the Netziv and Reb Chaim would each say three Shiurim a week (each one saying on different days). After the Netziv Stopped saying the three Shiurim his son Reb Chaim took his place in saying these three Shiurim and Reb Chaim Brisker still said his other three Shiurim. This was the case until the actual closing of the Yeshiva. Reb Chaim Brisker was never kicked out of the Yeshiva nor did he stop saying Shiurim, and I really do not know where Rabbi Dunner got that from.

In any event Reb Chaim Brisker only left the Yeshiva after the Yeshiva was closed down by the government. No, the Yeshiva did not close down on its own just because Reb Chaim left the Yeshiva, and therefore the Bochurim left the Yeshiva, Rather it was forcibly closed down by the government (for reasons we shall soon discuss).

Reb Chaim then went back to his father home in brisk where he stayed for a half a year, till his father passed away, and only then did he take over his fathers Rabbonus (BTW why was it not noted that Reb Chaim took over his fathers position in Brisk as an inheritance from his father, and was then wildly successful as a Rav and leader of the Kehilla)?

After Rav Chaim Berlin started working in the Yeshiva, all hell broke loose with Bochurim who opposed Rav Berlin fighting with all their might to try to make sure that he does not succeed. They did not even give him a chance. They actually made use of his widely known massive library to try to find many different problems with his Shiurim. Reb Chaim Brisker was actually upset at this behavior and protested on behalf of the Kovod of Rav Berlin even kicking out a Bochur who did a despicable act (I believe the Bochur then passed away as a result, though I am not certain fo this).

This entire Brouhaha had unfortunately brought upon the Yeshiva the scrutiny and eye of the government.

There is no question that the government closed down the Yeshiva on the pretext that it did not provide enough secular studies to all of its students. Anyone who denies this

denies multiple letters from the time, minutes of different meetings that took place in this regard and memoir literature that described the situation. These letters and minutes describe at length the requests which the Government had made of the Yeshiva, the various negotiations and attempts which were made to ameliorate the situation, the meetings of the Rabbonim discussing the different options and the final closure by the police.

The connection between the fight in the Yeshiva to the closure by the government is, that the entire fight brought forth the attention of the government. The government was highly afraid and suspicious of any type of seditious behavior, as they considered it the next step to overthrowing their own government. Because of the whole story, the government decided that they have to oversee the Yeshiva on many levels more than they did with regards to other Yeshivos which existed at the time. Once that was the case, it was only a matter of time, where the Maskilim were able to find a willing ear, and where they found an excuse to close the place down (based on a certain pretext).

As to the question, that Vlozhin had in any case, for a number of years, secular studies as part of their curriculum. I don't even understand such a question, can anyone compare a false smattering of secular studies which only a small portion of the student body participated in, to a full makeover of the entire curriculum mandatory to the entire student body?

In addition to all the above if we're being honest, R. Chaim Brisker was only ever in Volozhin in the first place, because of family connections.

C. With regards to the Mitiler Rebbe and Rav Aharon of Strashelia (the בעל עבודת הלוי). I know one can claim that as a Lubavitcher I may be biased. However just because I may have a bias, it does not discount the fact of the matter, that from an objective sense a real joke of a claim was made.

The claim was made that the Mitiler Rebbe was not equal to Rav Aharon at all (btw Dunner made a mistake when he said that his name was Schneerson. His name was actually Schneuri, and it was only in the third generation when the name Schneerson was adopted). Rabbi Dunner stated this as a real matter of fact. He also implicated, that

had the Mitiler Rebbe not been part of the clan, then he would not have the qualifications to lead as a Rebbe.

The thing is, that any serious historian who knows his facts, would never ever make such a claim, and sorry to say, but the fact is, that the claim is utterly ridiculous.

There is no question that Rav Aharon was a גדול אדם who wrote a number of very deep Seforim in Chassidus. However by what metric did Dunner use by which to qualify the Mitiler Rebbe to measure who was equal. Dunner claims that he does not know much about the life of Mitiler Rebbe (as if he knows a lot about Rav Aharon, or about any communal leadership which he participated in), however, there is one thing which is utterly clear and is not a matter of debate to even a tiny iota (and it would behoove a historian like Dunner to confirm the fact before making such strange statements). This fact is that the Mitiler Rebbe has authored (in his relatively short life) a massive corpus of works in the realm of Chassidus. Some of his works are considered by all experts in Chassidus to be seminal works of extreme depth. As a matter of fact, much of the work of his great-grandson the Rebbe Rashab is based on his works.

This is just not a matter of debate, so I am not sure exactly how Dunner came to the conclusion who was equal to whom. I would just like to ask him one question, does he understand Chassidus, has he studied the works of both of them, that he came to this conclusion?

In general, I would like to thank you for your great podcasts.

Nochum Shmaryohu Zajac

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כז עמוד ב

תנו רבנן: מעשה בתלמיד אחד שבא לפני רבי יהושע, אמר לו: תפלת ערבית רשות או חובה? אמר ליה: רשות. בא לפני רבן גמליאל, אמר לו: תפלת ערבית רשות או חובה? אמר לו: חובה. אמר לו: והלא רבי יהושע אמר לי רשות! אמר לו: המתן עד שיכנסו בעלי תריסין לבית המדרש. כשנכנסו בעלי תריסין, עמד השואל ושאל: תפלת ערבית רשות או חובה? אמר לו רבן גמליאל: חובה. אמר להם רבן גמליאל לחכמים: כלום יש אדם שחולק בדבר זה? אמר ליה רבי יהושע: לאו. אמר לו: והלא משמך אמרו לי רשות! אמר ליה: יהושע, עמוד על רגליך ויעידו בך! עמד רבי יהושע על רגליו ואמר: אלמלא אני חי והוא מת - יכול החי להכחיש את המת, ועכשיו שאני חי והוא חי - היאך יכול החי להכחיש את החי? היה רבן גמליאל יושב ודורש, ורבי יהושע עומד על רגליו, עד שרננו כל העם ואמרו לחוצפית התורגמן: עמוד! ועמד. אמרי: עד כמה נצעריה וניזיל? בראש השנה אשתקד צעריה, בבכורות במעשה דרבי צדוק צעריה, הכא נמי צעריה, תא ונעברי! מאן נוקים ליה? נוקמיה לרבי יהושע? בעל מעשה הוא; נוקמיה לרבי עקיבא? דילמא עניש ליה, דלית ליה זכות אבות; אלא נוקמיה לרבי אלעזר בן עזריה, דהוא חכם והוא עשיר והוא עשירי לעזרא.

הקדמה ליד החזקה לרמב"ם

נמצא מרב אשי עד משה רבינו עליו השלום ארבעים דורות ואלו הן: א) רב אשי מרבא. ב) ורבא מרבה. ג) ורבה מרב הונא. ד) ורב הונא מר' יוחנן ורב ושמואל. ה) ורבי יוחנן ורב ושמואל מרבינו הקדוש. ו) ורבינו הקדוש מרבי שמעון אביו. ז) ורבי שמעון [מרבן גמליאל אביו. ח) ורבן גמליאל מרבן שמעון אביו ט) ורבן שמעון] מרבן גמליאל הזקן אביו. י) ורבן גמליאל הזקן מרבן שמעון אביו. יא) ור' שמעון מהלל אביו ושמאי. יב) והלל ושמאי משמעיה ואבטליון. יג) ושמעיה ואבטליון מיהודה ושמעון. יד) ויהודה ושמעון מיהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי. טו) ויהושע ונתאי מיוסי בן יעזר ויוסף בן יוחנן. טז) ויוסי בן יעזר ויוסף בן יוחנן מאנטיגנוס. יז) ואנטיגנוס משמעון הצדיק. יח) ושמעון הצדיק מעזרא. יט) ועזרא מברוך. כ) וברוך מירמיה. כא) וירמיה מצפניה. כב) וצפניה מחבקוק. כג) וחבקוק מנחום. כד) ונחום מיואל. כה) ויואל ממיכה. כו) ומיכה מישיעיה. כז) וישיעיה מעמוס. כח) ועמוס מהושע. כט) והושע מזכריה. ל) וזכריה מיהוידע. לא) ויהוידע מאלישע. לב) ואלישע מאליהו. לג) ואליהו מאחיה. לד) ואחיה מדוד. לה) ודוד משמואל. לו) ושמואל מעלי. לז) ועלי מפנחס. לח) ופנחס מיהושע. לט) ויהושע ממשה רבינו. מ) ומשה רבינו מפי הגבורה. נמצא שכולם מה' אלהי ישראל:

רמ"ע מפאנו עשרה מאמרות מאמר חיקור דין חלק ב פרק יט

ומלתא אגב ארחין מבעי לן למנדע דאף על גב דתניא בספרי בפרשת המלך שכל פרנסי ישראל בניהם עומדים תחתיהם ובתורת כהנים יליף מדכתיב גבי כהן גדול ואשר ימלא את ידו דבעי ממלא מקום אבותיו ובפרק הנושא מוכח דסגי ממלא ביראה אף על פי שאינו ממלא בחכמה הני מילי בכתר כהונה וכתר מלכות

וכל דדמי ליה כגון שררותא דמתא אבל גבי נשיא ואב בית דין כיון שכתר תורה מונח בקרן זוית הרוצה יבא ויטול אין הדבר כן מדין התורה לפיכך לא מצינו בנשיאים הראשונים שיהיו מנחילים כתריהם לבניהם אלא מהלל ואילך דאמר מר הלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאתם בפני הבית מאה שנה. והוא שמעון בן גמליאל מהרוגי מלכות שאמר בפרקא קמא דאבות כל ימי גדלתי בין החכמים ומה שלא נקרא רבן לכבוד נשיאותו לפי שגדול מרבן שמו ונזכר במשנה פעם אחרת סוף פרק קמא דכריתות שהעמיד קנים בירושלים ברבעתים ואפשר שכיון שקלקלו עבדי חשמונאי בבית שני ועמדו הורדוס ובניו וחטפו להם על ישראל מלכות שאינה הוגנת התקינו בית דין שיהא כתר תורה משלים לכתר מלכות להושיב הבן על כסא אביו.

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף מה עמוד ב

רבא אכשריה לרב מרי בר רחל ומנייה בפורסי דבבל, ואף על גב דאמר מר: שום תשים עליך מלך, כל משימות שאתה משים - אל יהו אלא מקרב אחיך! האי כיון דאמו מישראל, מקרב אחיך קרינן ביה.

ספרי דברים פרשת שופטים פיסקא קסב

הוא ובניו, שאם מת בנו עומד תחתיו ואין לי אלא זה בלבד מנין לכל פרנסי ישראל שבניהם עומדים תחתיהם תלמוד לומר הוא ובניו בקרב ישראל, כל שהוא בקרב ישראל בנו עומד תחתיו.

ספרא שמיני פרק א הלכה ב

רבן שמעון בן גמליאל אומר משום ר' אלעזר בן עזריה הרי הוא אומר וימת נדב ואביהוא לפני ה' בהקריבם אש זרה לפני ה' ובנים לא היו להם שאילו היה להם בנים היו קודמים לאלעזר ואיתמר שכל הקודם בנחלה הוא קודם בכבוד, אם כן למה נאמר הנותרים, אמר להם לא היה לכם להסתכל באילו שעשו דבר שלא בעצה ונשטפו, רבי אלעזר אומר קרובים היו לשטף, אלא שריחם המקום על אהרן.

רמב"ם הלכות מלכים פרק א הלכה ז

כשמעמידין המלך מושחין אותו בשמן המשחה, שנאמר ויקח שמואל את פך השמן ויצק על ראשו וישקהו, ומאחר שמושחין המלך הרי זה זוכה לו ולבניו עד עולם, שהמלכות ירושה שנאמר למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל, הניח בן קטן משמרין לו המלוכה עד שיגדיל, כמו שעשה יהוידע ליואש, וכל הקודם בנחלה קודם לירושת המלוכה, והבן הגדול קודם לקטן ממנו, ולא המלכות בלבד אלא כל השררות וכל המינויין שבישראל ירושה לבנו ולבן בנו עד עולם, והוא שיהיה הבן ממלא מקום אבותיו בחכמה ובריאה, היה ממלא ביראה אף על פי שאינו ממלא בחכמה מעמידין אותו במקום אביו ומלמדין אותו, וכל מי שאין בו יראת שמים אף על פי שחכמתו מרובה אין ממנין אותו למינוי מן המינויין שבישראל.

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף יב עמוד ב

כי הא דמר בר רב אשי דהוה קאי ברסתקא דמחוזא, שמעיה להווא שוטה דקאמר: ריש מתיבתא דמליך במתא מחסיא - טביומי חתים. אמר: מאן חתים טביומי ברבנן? אנא, שמע מינה לדידי קיימא לי שעתא. קם אתא. אדאתא אימנו רבנן לאותביה לרב אחא מדפתי ברישא. כיון דשמעי דאתא, שדור זוגא דרבנן לגביה לאימלוכי ביה, עכביה. הדר שדור זוגא דרבנן אחרינא, עכביה גביה, עד דמלו בי עשרה. כיון דמלו בי עשרה, פתח הוא ותנא ודרש, לפי שאין פותחין בכלה פחות מעשרה. קרי רב אחא אנפשיה: כל המריעין לו - לא במהרה מטיבין לו, וכל המטיבין לו - לא במהרה מריעין לו.

רמב"ם ריש הלכות מלכים

שלוש מצות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ, למנות להם מלך שנאמר שום תשים עליך מלך, ולהכרית זרעו של עמלק שנאמר תמחה את זכר עמלק, ולבנות בית הבחירה שנאמר לשכנו תדרשו ובאת שמה.

מינוי מלך קודם למלחמת עמלק, שנאמר אותי שלח ה' למשחך למלך עתה לך והכיתה את עמלק, והכרתת זרע עמלק קודמת לבנין הבית, שנאמר ויהי כי ישב המלך בביתו וה' הניח לו מסביב מכל אויביו ויאמר המלך אל נתן הנביא אנכי יושב בבית ארזים וגו', מאחר שהקמת מלך מצוה למה לא רצה הקדוש ברוך הוא כששאלו מלך משמואל, לפי ששאלו בתרעומת, ולא שאלו לקיים המצוה אלא מפני שקצו בשמואל הנביא, שנאמר כי לא אותך מאסו כי אותי מאסו וגו'.

ספרי דברים פרשת שופטים פיסקא קנו

ואמרת אשימה עלי מלך, רבי נהוריי אומר הרי זה דבר גניי לישראל שנאמר כי לא אותך מאסו כי אותי מאסו ממלוך עליהם אמר רבי יהודה והלא מצוה מן התורה לשאול להם מלך שנאמר שום תשים עליך מלך, למה נענשו בימי שמואל לפי שהקדימו על ידם. ככל הגוים אשר סביבותי, רבי נהוריי אומר לא בקשו להם מלך אלא להעבידם עבודה זרה שנאמר (שמואל א' ח, כ) והיינו גם אנחנו ככל הגוים ושפטנו מלכנו ויצא לפנינו ונלחם את מלחמתינו.

העמק דבר פרשת שופטים פרק יז פסוק יד

ואמרת וגו'. אין הפי' אמירה כמשמעו בפה, אלא כלשון ואמרת אוכלה בשר וכדומה. אכן לפי לשון זה הי' במשמע שאין זה מצוה במוחלט למנות מלך אלא רשות כמו ואמרת אוכלה בשר וגו', והרי ידוע בדברי חז"ל דמצוה למנות מלך, וא"כ למאי כתיב ואמרת וגו', ונראה דמשום דהנהגת המדינה משתנה אם מתנהג עפ"י דעת מלוכה או עפ"י דעת העם ונבחריהם, ויש מדינה שאינה יכולה לסבול דעת מלוכה, ויש מדינה שבלא מלך הרי היא כספינה בלי קברניט, ודבר זה אי אפשר לעשות עפ"י הכרח מצות עשה, שהרי בענין השייך להנהגת הכלל נוגע לסכנת נפשות שדוחה מצות עשה, מש"ה לא אפשר לצוות בהחלט למנות מלך כל זמן שלא עלה בהסכמת העם לסבול עול מלך, עפ"י שרואים מדינות אשר סביבותיהם מתנהגים בסדר יותר נכון,

או אז מצות עשה לסנהדרין למנות מלך, ומש"ה כתיב ואמרת וגו' שיהא העם מבקשים כך, אז שום תשים וגו'. והא ודאי א"א לפרש שאין בו מ"ע כלל כמו ואמרת אוכלה בשר וגו' וזבחת מבקרך וגו', שאינו אלא לאו הבא מכלל עשה שלא לאכול בלי שחיטה, ה"נ נימא דה"פ שום תשים עליך מלך אשר יבחר וגו' לא תוכל וגו' דוקא אשר יבחר, אבל א"א לפרש הכי דאם כן מאי איריא וירשתה וישבת בה ולא קודם, הא אפילו קודם ירושה שרי לעשות מלך, שהרי יהושע היה כמו מלך כמש"כ הרמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ג ופ"ג ה"ח יע"ש, וכ"ה בסנהדרין די"ט, אלא ע"כ מצוה הוא, ומ"מ אין סנהדרין מצווין עד שיאמרו העם שרוצים בהנהגת מלך, ומש"ה כל משך שלש מאות שנה שהיה המשכן נבחר בשילה לא היה מלך, והיינו משום שלא היה בזה הסכמת העם:

משנה מסכת אבות פרק ג משנה ב

רבי חנינא סגן הכהנים אומר הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו.

רמ"א יורה דעה הלכות תלמוד תורה סימן רמה סעיף כב

ומי שהוחזק לרב בעיר, אפילו החזיק בעצמו באיזה שררה, אין להורידו מגדולתו אף על פי שבא לשם אחר גדול ממנו (ריב"ש סימן רע"א). אפילו בנו ובן בנו לעולם קודמים לאחרים, כל זמן שממלאים מקום אבותיהם ביראה והם חכמים קצת. (רמב"ם פ"א מהלכות מלכים). ובמקום שיש מנהג לקבל רב על זמן קצוב, או שמנהג לבחור במי שירצו, הרשות בידם, (כל בו). אבל כל שקבלו הקהל עליהם וכל שכן אם עשו ברצון השררה, אין לשום גדול בעולם להשתרר עליו ולהורידו (שם בריב"ש).

רמ"א אורח חיים הלכות ברכות השחר ושאר ברכות סימן נג סעיף כה

ש"צ שהזקין ורוצה למנות בנו לסייעו לפרקים, אף על פי לב שאין קול בנו ערב כקולו, אם ממלא מקומו בשאר דברים בנו קודם לכל אדם ואין הצבור יכולין למחות בידו. (תשובת רשב"א סי' ש).

ביאור הגר"א שם

וש"ץ כו' בנו קודם לכל אדם כו'. כמ"ש בת"כ פ' צו תחתיו מבניו מלמד שבנו קודם לכ"א יכול כו' ובספרי פ' שופטים הוא ובניו בקרב כל ישראל מלמד שאם מת בנו עומד תחתיו מנין שכל פרנסי ישראל בניהם עומדים תחתיהם ת"ל בקרב ישראל כל שהוא בקרב ישראל:

אם ממלא כו'. כמ"ש בת"כ הנ"ל יכול אף על פי שאין ממלא מקום אבותיו ת"ל אשר ימלא את ידו בזמן שממלא מקום אבותיו ועפ"י דכתובות וז"ש אף על פי שאין כו' אם כו' כמ"ש בכתובות שם:

שו"ת הריב"ש סימן רעא

ראשונה שאפילו לא החזיק בה מהר"ר יוחנן אלא שעתה היה תחלת המנוי היה ראוי למנות להיות נוהג בשררה ההיא מהר"ר יוחנן. לפי שאביו מהר"ר מתתיה נ"ע נהג בה כבר ברצון הקהלות ובהורמנא דמלכא וכי היה גדול בכל המלכות ההוא בחכמה ובמנין. ומן הדין בנו קם תחתיו. כדגרסי' בספרי (סדר שופטים סי' קס"ב) הוא ובניו שאם מת הוא בנו עומד תחתיו. ואין לי אלא זה בלבד מנין לכל פרנסי ישראל שבניהם עומדים תחתיהם, תלמוד לומר בקרב ישראל, כל שהוא בקרב ישראל בנו עומד תחתיו. וכן אמרו בתורת כהנים (סדר צו פרשה ב' פרק חמישי) גבי כהן גדול שנאמר בו ואשר ימלא את ידו לכהן תחת אביו. ואפילו אם היה אחר גדול ממנו בחכמה בנו קודם. כדאמרינן בפרק הנושא (ק"ג:) שמעון בני חכם גמליאל בני נשיא. מאי קאמר, הכי קאמר אף על פי ששמעון בני חכם גמליאל בני נשיא. כדאמרינן התם דר' גמליאל לא היה ממלא מקום אבותיו בחכמה ר"ל ששמעון אחיו היה בה גדול ממנו. אבל ביראת חטא ממלא מקום אבותיו היה. ואם אין ממנין נשיא הבן קטן אף על פי שהוא גדול בחכמה מן הבכור כל שהבכור ממלא מקום אבותיו ביראת חטא כ"ש שאין ממנין אחר שאינו בנו אף על פי שהוא גדול בחכמה. ולזה אם יאמר הר"ר ישעיה אני גדול מהר"ר יוחנן בחכמה, אעפ"כ אין ממנין אותו. שכבר נודע ומפורסם לכל שמהר"ר יוחנן ממלא מקום אבותיו ביראת חטא. וכן העידו עליו הקהלות ההם. אף כי חכמתו עמדה לו ומצאה כביר ידו וקבע ישיבות והרבה גבולו בתלמידים. ואם יאמר אליו מהר"ר ישעיה בהדי דידי קא מנצית, דאי חס ושלום נשתכחה תורה מישראל מהדרנא לה מפילפולי. יוכל להשיב אליו מהר"ר יוחנן בהדי דידי קא מנצית, דאנא עבידנא דלא משתכחא תורה מישראל. וכבר שמעין מההיא סוגיא שהיה לו לרבי למנות לר' חייא בראש אף על גב דרבי חנינא חריף טפי. אי לאו משום דסבר לא אפגריה. וכתב הרמב"ם ז"ל (פ"א מהלכות מלכים) וז"ל הניח בן קטן משמרין לו המלוכה עד שיגדל כמו שעשה יהודע ליואש. וכל הקודם בנחלה קודם לירושת המלוכה והבן הגדול קודם לקטן ממנו. ולא המלכות בלבד אלא כל השררות והמנויין שבישראל ירושה לבנו ולבן בנו לעולם. והוא שיהיה הבן ממלא מקום אבותיו בחכמה וביראת חטא. היה ממלא ביראה אף על פי שאינו ממלא בחכמה מעמידין אותו במקום אביו ומלמדין אותו. וכל מי שאין בו יראת שמים אף על פי שחכמתו מרובה אין ממנין אותו למנוי מן המנויין שבישראל עכ"ל וכן הוא בתוס' דשקלים (פ"ב הט"ו) שכל הקודם בנחלה קודם לשררה ובלבד שינהג מנהג אבותיו.

דרכי משה הקצר יורה דעה סימן רמה

כתב ריב"ש בתשובה סימן רע"א (ד"ה שנית) מי שהחזיק אפילו מעצמו באיזה שררה או דין קדימה אין נוטלין אותו ממנו לתתה לאחר גדול ממנו כיון שכבר זכה זה אלא אם כן הוא עם הארץ והאחר תלמיד חכם אבל כל שהחזיק בה תלמיד חכם אין מסלקין אותו אף על פי שהבא ליטול גדול ממנו כי אף על פי שהחכמים ראוי להם לברוח מן השררה אבל כשנתמנו בה היו מקפידים שלא להסתלק ממנה כדאמרינן בפרק בתרא דמנחות (קט"ב) אמר רבי יהושע בן פרחיה בתחלה כל האומר עלה אני כופתו ומניחו לפני ארי עכשיו האומר לי לירד ממנו אני מטיל עליו קומקום של חמין. כל שכן אם הרב הראשון נתמנה על פי הציבור שאין מורידין אותו כל שכן אם נתמנה ג"כ על פי המלך ברצון הקהלות שקיבלוהו עליהן וכגון זה הורמנא

דמלכא מילתא רבתא היא עכ"ל. ועיין לקמן סימן רנ"ז (אות א) בזמן הזה יכולין לסלק כל ממונה.

שו"ת גינת ורדים חלק יורה דעה כלל ג סימן ח

ומה שרצה הרב הפוסק נר"ו להשוות ד' הרשד"ם לשאר פוסקים לומר דהא דהבן קודם אפי' שהאחד גדול ממנו היינו כשאותו בן חכם יש לו יחס עם האחר וקרוב לו אבל אם אין לו יחס כל הפוסקים מודים דהגדול קודם ודלא כבעל כנה"ג שעשה מחלוקת בין מהרשד"ם לשאר פוסקים.

ואני אומר במחילה ממעכ"ת דהמדקדק בדברי הרב מהרשד"ם יראה דרצונו לחלוק על הפוסקים שאחר שכתב בסי' פ"ה על דברי הרשב"א שכתב שבכל המינויים שאם הבן הוא ראוי הוא קודם לכל אדם וכו' כתב וז"ל דפשיטא דהיינו שהבן הוא גדול והאחר גדול ממנו קצת כו' אמנם אם האחר הוא גדול והבן אין לו יחס עמו פשיטא דלכ"ע הגדול קודם וכ"ש מי שאינו ראוי כי המרביץ תורה ומנהיג צריך שיהיה פקיע בדברי תורה בין בדיני ממונות כו' עד שלבי אומר לי בלי ספק שלא דבר הרב בענין ת"ח שהרי כתיב צדק צדק תרדוף הלך אחר ב"ד כו' משמע שאפי' שחלק בראש בין היכא דיש לו לבן יחס עם האחר לאין לו עכ"ז לא ערב אל לבו לומר דגם תלמידי חכמים בכלל משמע דס"ל דבת"ח אף על פי שיש לו יחס מ"מ האחר שהוא גדול ממנו קודם וכדמוכח מהראיה שהביא מקרא דצדק צדק תרדוף דמיירי כשיש יחס זה עם זה ועכ"ז לב"ד צריך לרדוף אלא דרואה אני דגם הרשד"ם לא אמרה לענין מעשה דבין במינויים דעלמא בין במינויי ת"ח אם אין יחס עם האחר הגדול קודם אמנם מסתמיות דברי הפוסקים יראה דאפילו לא יהיה לבן יחס מ"מ הבן קודם וכן נראה דהא כיון דממלך ילפינן לה ובהדיא כתב הרמב"ם בה' מלכים דאם היה קטן משמרין לו המלוכה כדאשכחן ביהוידע דשמר המלוכה ליואש ובן שבע שנים המליכו ופשיטא ודאי דלא היה לו יחס עם יהוידע לפי שהיה קטן ורך בשנים ועכ"ז הוא קדם.

וכן הוגד לי מפי כמה"ר חייא שלום שעשה מעשה בצפת תוב' הרב הגדול המקובל האלקי כמה"ר שלמה אלקבץ שאחר שהסכימו כל בני קהלו של הרב משה אלשך להושיבו בראש והתחילו לחתום בשטר מנען הרב המקובל הנז' עד שיגדל בנו של הרב כמה"ר אברהם שלם שהוא היה חכם הקהל והמתינו לבנו עד שהיה בר מצוה והמליכוהו במקום אביו אף על פי שלא היה לו יחס עם הרב כמה"ר משה אלשך שהיה באותו פרק כבן ששים שנה.

ערוך השולחן יורה דעה סימן רמה סעיף כט

כתב רבינו הרמ"א בסוף סי' זה רב היושב בעיר ולומד לרבים יכול חכם אחר לבא וללמוד ג"כ שם אפילו מקפח קצת פרנסת הראשון כגון שהקהל קבלו עליהם הראשון לרב ונוטל פרס מהם על זה אפ"ה יכול השני לבא לדור שם ולהחזיק רבנות בכל דבר כמו הראשון אם הוא גדול וראוי לכך אבל אם בא חכם אכסניא לעיר אין לו לקפח שכר הרב הדר שם לעשות חופות וקדושין וליטול השכר הבא מהם הואיל והוא פרס הרב הדר שם אבל מותר לעשות החופה וליתן השכר להרב הקבוע וכן מותר לו לדון בין שני בעלי דינים שבעיר הבאים לפניו לדון דשמא הרב שבעיר אין ממוצע להם אבל אין לו להורות איסור והיתר או לדרוש לנהוג שררא

באתרא דחבריה ומי שהוחזק לרב בעיר אפילו החזיק בעצמו באיזה שררה אין להורידו מגדולתו אף על פי שבא לשם אחר שגדול ממנו אפילו בנו ובן בנו לעולם קודמים לאחרים כל זמן שממלאים מקום אבותיהם ביראה והם חכמים קצת ובמקום שיש מנהג לקבל רב על זמן קצוב או שמנהג לבחור במי שירצו הרשות בידם אבל כל שקבלו הקהל עליהם וכ"ש אם עשו ברצון השררה אין לשום גדול בעולם להשתרר עליו ולהורידו עכ"ל. וכבר כתבו גדולי עולם שעכשיו המנהג שכל שיש רב בעיר אסור לאחר לבא בעיר ולהתיישב שמה והיא הסגת גבול וגזל גמור דבאמת העניין כן הוא דבזמן הקדמון לא היה המנהג שכל עיר בוחרת לה רב אלא כשבא חכם והרביץ תורה ממילא שהיה לו חלוקת כבוד ואיזה פרס ואח"כ בא השני והנהיג ג"כ כן כדמוכח מספרי שו"ת הריב"ש והתשב"ץ ומהרי"ק ותרומת הדשן ולכן אמרו גם בזה שבנו קודם אבל עכשיו שלא ראינו מימינו מנהג זה אלא אנשי העיר בוחרים להם רב פלוני להורות ולדון ואף שעושים עמו כתב על כך וכך שנים מ"מ אין מסלקין אותו לעולם וכן המנהג הפשוט בכל תפוצות ישראל ובפרט אם עוקר דירתו מעיר אחרת לפה פשיטא ופשיטא שכל הבא להשיג גבולו הוה גזלן גמור ולא גרע משכיר דעלמא ובכה"ג נלע"ד דגם אין הבן קודם אפילו ממלא מקומו דאת אביו רצו לשכור ואת הבן אינם רוצים ורק ממילא דאם ממלא מקומו בתורה ויראה למה יגרע מאחר וכן עיקר לדינא:

שו"ת דברי חיים חושן משפט חלק ב סימן לב

ועל דבר ירושת הכבוד הנה במחילת כ"ת הבוררים הרבנים וכי רבני החסידים שליטותם בתורת משרה כמו רב שבנו קודם הלא ידוע שהקדוש ר"א ואביו הק' זלה"ה לא היו רבנים ורק מחמת גודל קדושתם ויראתם נשמעו דבריהם לכל הגליל וינהו אחריהם ללמוד תורה ויראה מהם גם נתנו להם נדבות לכבד יראי השם כמותם ירבו בישראל ושאלו עצות כאשר ישאל איש בדבר אלקים כי היו בעלי רוח הקודש ותפלתם ודיבורם בקדושה עשו פרי ומה נעשה אם הבאים אחריהם אין בהם קדושה זו. מה ירשו לשאול עצה דעת אין בהם. אם להתפלל מי יודע העולה למעלה לא ידעתי שום צד ירושה בזה:

והנה מצינו למופת כגון הרב הקדוש איש אלקים רשכבה"ג מו"ה דוב בער זלה"ה ממעזריטש השאיר הגדולה לתלמידיו הרב הק' מברדיטשוב ומאור עינים ואור המאיר זלה"ה וכן רבו הבעש"ט זלה"ה הניח המשרה זו לתלמידיו לא לבנו שהי' קדוש ד' וכן רבינו הקדוש בעל המחבר נועם אלימלך הניח המשרה לתלמידיו לא לבניו הגם שהיו קדושים למאד כידוע ולכן אין בזה שום ירושה ורק מעשיו יקרבוהו ומעשיו ירחקוהו:

ואם לענין עמידת המקום הוא לפי מה שיראו יראי השם החשובים למי ראוי לעמוד במקום גדולים:

תוספתא מסכת שקלים פרק ב הלכה טו

שלשה גזברין מה הן עושין בהן היו פודין את הערכין ואת החרמין ואת ההקדשות ואת מעשר שני וכל מלאכת הקדש בהן היתה נעשית בהן שבעה אמרכלין מה הן עושין שבעה מפתחות העזרה בידן רצה אחד מהן לפתוח אין יכול עד שיתכנסו כולן נתכנסו כולן אמרכלין פותחין וגזברין נכנסין ויוצאין ולפי כבוד היו

נכנסין והיו יוצאין אמ' ר' יהודה למה נקרא שמו אמרכל מפני שמר על הכל היו כשרים בכהנים בלויים בישראל מי שיש לו בן בן קודם אח אח קודם כל הקודם בנחלה קודם בשרות ובלבד שינהג כמנהג אבותיו.

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף קג עמוד ב

שמעון בני חכם. מאי קאמר? הכי קאמר: אף על פי ששמעון בני חכם, גמליאל בני נשיא. אמר לוי: צריכא למימר? אמר רבי שמעון בר רבי: צריכא לך ולמטלעתך. מאי קשיא ליה? הא קרא קאמר: ואת הממלכה נתן ליהורם כי הוא הבכור. ההוא ממלא מקום אבותיו הוה, ורבן גמליאל אינו ממלא מקום אבותיו הוה. ורבי מאי טעמא עבד הכי? נהי דאינו ממלא מקום אבותיו בחכמה, ביראת חטא ממלא מקום אבותיו הוה.

שו"ת הריב"ש סימן רעא

רביעית שנתמנה בהורמנא דמלכא ודינא דמלכותא דינא. ואפי' שטרות העולות בערכאות של עובדי ככבים הן כשרים מטעם דינא דמלכותא. כ"ש שאם מנה המלך במלכותו דיין ישראל שידין בין איש לחברו והוא מומחה ובקי בדינין שדיניו דין. ויכול לכוף בעלי דינין לדון לפניו. כדאמרין בגמרא (סנהדרין שם /ה/) פשיטא מהכא להתם מהני דהכא שבט, והתם מחוקק, דתניא לא יסור שבט מיהודה, אלו ראשי גליות שבבבל שרודין את ישראל בשבט. ומחוקק מבין רגליו, אלו בני בניו של הלל שמלמדין תורה ברבים. ופירש רש"י ז"ל שרודין, שיש להם כח ורשות מאת מלכי פרס ע"כ. ואף על פי שנשיאי ארץ ישראל גדולים בתורה יותר. ועוד שהם סמוכין ובני בבל כייפי להו במלתא דאסורא. ויש להם ללכת במנהגם כחומרי מקום שיצא משם כדאמרין בפ' מקום שנהגו (נא). אבל מארץ ישראל לבבל כיון דאנן כייפינן להו עבדינן כוותייהו. אפ"ה בענין נטילת רשות דדבר של ממון הוא ראש הגולה שבבבל עדיף מנשיא שבארץ ישראל. שהנשיא מצד התורה אין לו לתת רשות רק בארץ ישראל ובעיירות הסמוכות לה. וראש הגולה שבבבל יש לו לתת רשות בבבל ובארץ ישראל. וזהו מפני הכח שיש לראש גולה ממלך פרס שהיה מוליך בכל הארץ ההיא. ולזה הוא שליט גם על הנשיא. כדאמר' בפ' בתרא דהוריות (יא:) בעא מיניה רבי מרבי חייא כגון אני מה אני בשעיר, כלומר נשיאות דידי מי הוה נשיאות מעליא, דאלו הוינא בזמן שבית המקדש קיים מייתינא שעיר או לא, אמר ליה הרי צרתך בבבל. כדתניא לא יסור שבט מיהודה אלו ראשי גליות שבבבל. ופירש רש"י ז"ל הרי ראש גולה שבבבל דהוי על גבך. ובעינן שאין על גביו אלא ה' אלהיו. וכן הוא מלך צרפת היום במלכותו ושאר המלכים במלכותם כמו מלך פרס בימים ההם בארצות ההם. והרשב"א ז"ל כתב בתשובה דכל שלטון הממונה ומושל במקומו דינו דין והוא בעירו בכלל דינא דמלכותא, כל שעשה כחקי מקומו. ובודאי מחקי המלוכה הוא למלכי האומות למנות שופטים בארץ. ואיברא שאין לאדם ליטול רשות מן המלך שלא ברצון הקהלות. ומי שעושה כן הוא מצער את הצבור ועתיד ליתן את הדין וכל שכן אם אינו ראוי לדון מפני שאינו יודע או מפני שאינו הגון. שזה אין רשות מועלת לו כלום ואפילו נתן לו רשות הראש גולה או הנשיא. כמו שכתב הרמב"ם ז"ל (פרק רביעי מהלכות סנהדרין) וז"ל מי שאינו ראוי לדון מפני שאינו יודע או מפני שאינו הגון, ועבר ראש גלות ונתן לו רשות או שטעו ב"ד ונתנו לו רשות אין הרשות מועלת לו כלום עד שיהיה ראוי, שהמקדש בעל מום

למזבח אין קדושה חלה עליו ע"כ. ועוד כתב /הרמב"ם בהל" סנהדרין/ (בפ' ו') וז"ל אבל מי שאינו מומחה ולא קבלו אותו בעלי דינין אף על פי שנטל רשות הרי זה בכלל בעלי זרוע ואינו בכלל הדיינין. לפיכך אין דינו דין בין טעה בין לא טעה. וכל אחד מבעלי דינין אם רצה חוזר ודן בפניו ב"ד ע"כ. וכבר אמרו חז"ל (סנהדרין ז'): שהמעמיד על הצבור דיון שאינו הגון כאלו נטע אשרה. וכן אם מעמיד דיון שאינו יודע ובקי בחכמת התורה הרי זה עובר בלא תעשה. דדרשינן בספרי (סדר דברים סי' י"ז) לא תכירו פנים במשפט זה הממונה להושיב דיינין. שמא תאמר איש פלוני נאה אושיבנו דיון. איש פלוני גבור אושיבנו דיון. איש פלוני קרובי אושיבנו דיון. איש פלוני יודע בכל לשון אושיבנו דיון. איש פלוני הלוני ממון אושיבנו דיון. נמצא מזכה את החייב ומחייב את הזכאי. לא מפני שהוא רשע אלא מפני שאינו יודע. ומעלה עליו הכתוב כאלו הכיר פנים בדין. וכן אמרו בפרק קמא דסנהדרין (שם /ז':/) אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם. אמר רב אשי אלוהי הבא בשביל כסף ואלוהי הבא בשביל זהב לא תעשו. ופירש"י דיון שהעמידוהו ע"י שנתן ממון למלך. והוי כהיא דאמרי' התם דבי נשיאה אוקימו בי דינא בתרקבא דדינרי ולא גמיר. אמרו ליה ליהודה בר נחמני מתורגמניה דריש לקיש קום עליה באמורא. גחין עליה לא אמר ליה ולא מידי. פתח ואמר הוי אומר לעץ הקיצה וכו'. ואמרינן נמי התם עתיד הקדוש ברוך הוא ליפרע ממעמידו שנאמר וה' בהיכל קדשו. והרמב"ם ז"ל פירש אלוהי הבא בשביל כסף וזהב זה דיון שמנוהו בשביל עשרו בלבד. ובדבר זה שמענו שמקילים בארצות ההם שיש מן הרבנים שנותנין רשות לדון ולהורות לתלמיד שלא הגיע להוראה לאחת מן הסבות הנזכרות. וסמכא ליה בשמא לקרותו רב משום דסביר אף על גב דלא גמיר. ומ"מ מהר"ר יוחנן נתמנה מן המלך ברצון הקהל' וכלם חפצים ושמחים בגדולתו לפי שראינו מטופס הכתב ששלחו למהר"ם הלוי. ובכגון זה הורמנות' דמלכא מלתא רבתי היא. ומש"כ בספר חושן משפט (סי' ג') שעתה בזמן הזה שאין לנו ריש גלותא ולא נשיא אין נטילת רשות מן המלך מועיל. דדוקא הנהו דנפקי לן מקרא דלא יסור שבט. אפשר דהיינו דוקא למי שאינו מומחה דהיינו דגמיר ולא סביר. דריש גלותא או הנשיא יכולין לתת לו רשות כיון דגמיר כמ"ש שם. ולא המלך כיון דלא סביר אבל במומחה דגמיר וסביר שמן הדין יכול לדון ביחידי בלא רשות כדמסיק בריש מסכת סנהדרין.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף יא עמוד א

ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: כל עיר שגגותיה גבוהין מבית הכנסת לסוף חרבה, שנאמר לרומם את בית אלהינו ולהעמיד את חרבותיו. והני מילי - בבתיים אבל בקשקושי ואברורי - לית לן בה. אמר רב אשי: אנא עבדי למתא מחסיא דלא חרבה

ק ה ל ו ת ב ב א ק מ א ס י מ נ מ ג י ע ק ב ק ל ה

פרשתא דסוף ויקרא לא נאמר כלל בלאו דלא תגזול. והא דקרקע חניג וחינו לשיטה החוס' דאפי' הל"ת דלא תגזול ליכא, זהו רק מסבא משום דצמליחות לא הוליאו מרשות בעלים, ועבדים שפיר נגזלים לענין לעבור בלאו דלא תגזול והרי כל הסוגיא דר"פ חיזכו נשך הא חיירי לענין בלאו דל"ת ואתי שפיר היעב. וש"ר שטיק ד"ז מצואר צפניי ריש חיזכו נשך ע"ש.

סימן מד

בדיני גבאות ואפוטרופסות על נכסי הקדש לעניים כיצד הם מתמנים ובאיזה אופן מסתלק ההתמנות

(א) מדינא אין קנין נתפס בדבר שאין בו הקנאת ממשות ממון דהו"ל דבר שאין בו ממש כמצואר צסי רי"צ וכן התחייבות צקנין חינו מועיל אלא להתחייבות ממון ממשי ולא קנין אתן או אעשה דהו"ל קנין דברים כדאי צריש צ"צ וצחוי"מ סי' קנ"ז וצ"ד [וגם הסוצרים דמהני קנין אתן חיינו משום דאמרי שכונתו הוא על התחייבות הממון ע"י קלה"ח סי' רמ"ה סק"א] וכל ענייני מכירת זכותים בחזקת מחיי ומושב, ופונדק, או מכירת יי"ש וכיו"ב, מצואר צתשובת מהרש"ל ז"ל סי' ל"ו שהוא מהרי טעמי משום דינא דמלכותא ומשום מנהג כענין קנין סועימתא צצ"מ דף ע"ד, וצנצ"ת חחוי"מ סי' מ"א כתב ג"כ טעם מנהג, אע"פ שיש לפקפק מ"מ כבר נהגו ע"ש, וצודאי דעל שני העטמים יש לפקפק עובא, דמלך דינא דמלכותא הא פסק הרמ"א ז"ל בצוס"י שס"ט דז"א אלא בדבר שהוא להנאת המלך או לתקנת בני המדינה ע"ש, וצש"ך חחוי"מ סי' ע"ג ס"ק ל"ט הביא דעה פוסקית דלא מוכחי דד"י

ולשיטת הרמב"ם ז"ל דצגזילת קרקע איכא עכ"פ לאו דלא תגזול [ורק מדין השבחה ואונסין נתמעט] יקשה עובא הא דמצואר דאי קרקע חניג לא הוי מלוה הצצ"ע. וז"ל ג"כ כנ"ל דנהי דהגברא עובר בלא תגזול כיון שעכ"פ מיחדה לעצמו, מ"מ לא נעשה ענין הגזילה צגוף החפלא דקרקע, וכל כה"ג ל"ה מלהצצ"ע וכדברי הירושלמי דפי' האורג הנ"ל וע"י צה"י הריצצ"א ז"ל שהקשה צשם החוס' צהא דתוקף סוכתו של חצירו דלמד"א קרקע חניג ילא צה דהא כיון שתקפה מחצירו איכא מלוה הצצ"ע כו' אצל הנכון דהכא כיון דלא קני לה כלל וצרשותא דמרי' איחא ואין המלוה מוליחתה כלל מרשות בעלי' לא חשיבא מלוה הצצ"ע וכו' עכ"ל ודבריו הקדושים לריכים ציחור ואפשר שנתכוין ע"ד מש"כ לעיל וקארהי.

(ד) ובב"מ דס"א ח"ר למ"ל דכתב רחמנא לאו צגזל כו' [פי' דנלמד מריצית ואונאה דאיכא ל"ת שלא ליקח ממון חצירו שלא כדין] וצחוס' ד"ה אלא הקשו דלוקמי לאו דגזל צגזילת עבדים דליכא למילף מלאונאה דאין אונאה לעבדים, וכ"ה דלאו דגזל נמי ליכא בעבדים כמו דקרקע אינה נגזלת אהא כתבו החוס' וז"ל דהא דקרקע חניג אינה מן המקרא אלא משום שא"א לחזה ממקומה אצל עבדי דניידי אע"ג דהוקשו לקרקעות יעבור בלא תגזול עכ"ל וע"י מהרש"א ז"ל שהקשה דהא צבדיא נתמעטו נמי עבדים מגזילה צפי' הגזול וכן הקשו המפרשים צמש"כ החוס' דהא דקרקע חניג לאו מן המקרא אלא מסבא הרי צצ"ק קי"ז ילפינן לה מכלל ופרט וכלל. ולפמש"כ לפ"ל כ"ז אתי שפיר היעב צפשיעות דהוא דרשה דצ"ק קי"ז ודנתמעטו נמי עבדים משום דהוקשו לקרקעות, כ"ז לענין קנייני גזילה ודינו כמו השבחה וחיוצ אונסין וקרצן שצועה, אצל לענין הל"ת דלא תגזול לא נדרש כלל, דצחאי

רק בדברי מסים וכיו"צ שנוגע להנחת המלך ע"ש, ולענין הלכה ג"כ נחלקו הפוסקים ז"ל עי' חת"ס חתו"מ סי' נ"ח ובכמה השו"ב ודברי גאוני' כלל כ"ה אות ה', גם בענין סוטימתא לא אשכחן אלא דמעשה שנהגו בו לקנין מהני, וכ"ז בדבר שקנין נתפס בו, אבל בדבר שאין קנין נתפס בו כגון דשלכ"ל או דבר שא"צ ממש, גם סוטימתא לא יועיל דלא עדיף סוטימתא ממעשה הקנין גמור דלא מהני כמש"כ בקל"ח צסי' ר"א צ"ס המרדכי ז"ל וכ"כ הגה"ת שם אלא שדעת אחרונים בתראי ז"ל דמהני מנהגא גם צכ"ג עי' דברי גאוני' כלל כ"ד [ועמא לא צריח לי לע"ע].

ב) וצריך לזכור בענין מינוי גזרות באיזה אופן נתפס זכותו, דקנין ודאי לא מהני צו דכו"ל דבר שא"צ ממש. ויש צו צ' אופנים א' דרך מכירה וכו' דרך מינוי, למשל מלך המוכר או נותן נשיאותו לאחר, זהו דרך מכירה, ולצור הממנים מלך או מלך הממנה כהן גדול אין זה הקנאה זכותו, שהרי הצור עלמן אינם צדד מלך, וכן המלך עצמו אינו צו צו כהונה גדולה, אלא שזהו מענין מינוי ואופן א' דרך מכירה לא מהני כלל גבי שררה כמבואר צרמ"א ז"ל סוס"י קמ"ע דכל עניני שררה אינם במכירה דלהם לצדס [וליוורשיהס] ניתן הזכות ולא לאחר. והי' אפ"ל דזהו דוקא בשקובל שררותו מן הצור דאי שייך לומר דהו"ל כהתנו עמו שרק אדעתא דידי' מנו אותה ולא ע"ד למוכרה, אבל ד"מ צמלך המושל מעצמו כגון שכ"ש המדינה וזהו צמלוכה יחכן שאפשר לו למכור זכות מלוכה. אבל מקור הדין הזה הוא צמרדכי ז"ל ס"פ החובל, ושם מבואר דה"ג זכותי כהונה ולוי' ליתא צמכירה, והכונה נלענ"ד דר"ל מה שזיכתה תורה לכהן לפתוח ראשון ולצדק ראשון, וכן מה שזיכו חז"ל ללוי לקרות אחר כהן, דכ"ז אינו יכול למכור [דא"א לפרש דר"ל דקדושת כהונה ולוי' אינו צמכירה,

דז"פ דצלא"ה לא שייך צו מכירה שהרי היא קדושת הגוף וצור ואכמ"ל], הרי דגם זכותים שזיכתה לו תורה מדין וקדשתו, אינו צמכירה ומשום שזהו עיקר ענין ותכסיסי שררה, שלא ניתן אלא לגופו וליוורשי' ואינו צמכירה ונתינה.

ג) וכל עניני שררות וגזרות מטעם מינוי הם וכיון דלא שייך צו קנין ע"כ דנגמרים דיצור צעלמא. וכן מבואר צירושלמי הוצא צתוס' יומא די"צ דכהן גדול מתמנה צפה ומסחלק צפה, מיכו הכה"ג מתמנה ע"י המלך, כדאיתא שם, ומלך ודאי כל מעשיו נגמרים דיצור צעלמא, ואפי' לצור כל מעשיהם וקנינים שהם מקנים לאחרים נגמר דצור צעלמא כמש"כ בתשובת הרא"ש ז"ל כלל ו' וכלל י"ג ופסק צרמ"א ז"ל סוס"י קס"ג [והיינו משום דהצור צנוגע לעירס תורת מושל העיר יש להם דרשאין להסיע על קולתו] ולכן גם מינוי שהצור ממנים אינו שררה ודאי נגמר דיצור צעלמא, אבל יחיד הממנה אינו גבאי על שלו כגון נדיב הרגיל לפזר הרצה לדקה, וממנה איש א' להיות גבאי לחלקם לא אשכחן שיותפס זכות למי שנתמנה לשלא יוכל לסלקו, ודאי כל זמן שהנדיב מחזיקו יכול הממונה לפעול דהו"ל כשלוחו של צעל הממון ומכוחו קעביד שהרי הצעלים הסכימו לפעולותיו, אבל כשהצעלים מסלקים אותו, ולא יוחא להו צמעשיו, הדין נותן שמתצעל כוחו [ואם שכיר הוא וצו צשכרו דינו כפועל וצמקום שאין השוכר יכול להצור צו, יכול הממונה לתצוץ משכורתו, אבל עכ"פ א"א לו לפעול צממונו של צעלים שלא מדעתו], וכן ענין מינוי אפוערופסות לא שייך צו קנין כמבואר בתשובת הרשב"א ז"ל צתולדות אדם סי' קכ"ז והוצא צצ"י חו"מ סי' ר"ג מחו' ל"א ד"ה וצתשובה אחרת, דצור הא דמתנת שכ"מ צקנין מייגרע גרע שמא לא גמר להקנותו אלא צשטר כו' ולריך יפוי כה

כדאיתא בגמ', וכתב הרשב"א ז"ל שם דמ"מ צממנה אפטרופוס וכתוב בו קנין א"ל יפוי"כ [דלא שייך לומר לא גמר להקנותו אלא צטער] דמה הוא נותן להם שנאמר לא גמר להקנותו אלא צטער עכ"ל, ונפסק צט"ע סי' ר"ג ושם צביאור הגר"א ז"ל ס"ק מ"ג מצואר דאפטרופוסות א"ל קנין ע"ש, ועכ"פ ודאי דהממנה אפטרופוס יכול לחזור בו שאין לאפטרופוס אלא דין שליח, ומה"ע מצואר צה"מ סי' דכ"ז סעיף ל' דאפטרופוס שטעה אפי' בפחות משתות מעשיו צטלים דדינו כשליח דיכול לומר לו לתקוני שדרתיך וכו', וכיון שאינו אלא שליח מהצטל כוחו צדיבור צטלמא דאדם מצטל שליחותו צדצרים. וענין גצאות על נכסי אדוקה הוא כענין אפטרופוס דהיכא שהוא ממונו של יחיד אינו אלא כשלוחו של הצטלים ומתצטל מינויו צדצרים.

ולא דמי לצבור הממנים גצאי שא"א לצטל שרותו צלא טענה, דהתם איכא תורת שררה וענין של שלטון וכל מינויון זוכתה התורה אותה זכות לו ולדורותיו כמש"כ הרמב"ם ז"ל פ"א ממלכים ה"ו צמלך וסיים דלא המלכות צלצד אלא כל השררות וכל המינויים שבישראל הוא ירושה לצנו כו' אצל יחיד הממנה גצאי או אפטרופוס על רכושו שרולה לחלקם, אינו אלא כשליח או כפועל ויכול לחזור ולסלקו כשירלה.

(ד) מיהו כ"ז צממנה אדם להיות מחלק "ממון שלו", אצל יחיד שכבר הקדיש את הרכוש להקדש עניים, את"ל שהמקדיש כבר אינו צטלים של הרכוש הרי הוא כאיש אחר, וכשממנה אח"כ גצאי על הקדש זה נראה דאין מינויו חל כלל ע"פ הדין, דנהי שהמקדיש עלמו תורת גצאי עליו וכמש"כ הר"ן ז"ל צפ"ק דר"ה צסוגיא דצל תאחר צש"ר ז"ל, משום שאדעתא דהכי הקדיש שיחלקם כפי דעתו ע"ש ועי' צהר"ן ז"ל נדרים דל"ד ע"ב, מ"מ הא זכות

גצאות אינו צמכירה [כנ"ל אות צ'] ואם מתורת מינוי אהי עלה היכן מלינו שגצאי יכול למנות גצאי, דהצ"ד והצבור הם כשלוחי העניים והם רשאים למנות גצאים על רכוש השייך לעניים, וצודאי לכיון דהמקדיש עלמו הוא גצאי, יכול למנות אחר שיפעול צשמו ומדעתו, דהו"ל כשלוחו של הגצאי, דכמו שהגצאי יכול לפעול צעלמו יכול לפעול ע"י שליח, אצל לא נחפס ענין זכות עצמיי לגצאות לאותו הממונה מן הגצאי, זולת צמקום שהמנוי הלזו לאדם זה [שהגצאי מינהו] הוא עוצת העניים, אז נראה דמינויו נחפס, דהא ציד הגצאי לפעול כל הראוי והגון לעוצת הענין, ואפי' למכור גוף הרכוש, אצל כשאינו עוצת הענין רק שהממונה רולה לזכות בגצאות מכח שהגצאי מינהו, נראה דלא חל לענין שלא יוכל לחזור בו וכמש"ת.

והיכא שהמקדיש התנה צשעת הקדישו שיהא יכול למנות מי שירלה צתור גצאי, אז ודאי מינויו מועיל דהכל לפי תנאו, וצבני שני אופנים היינו או שאותו מינוי הוא עוצת הענין, או שהמקדיש התנה צשעת הקדשו שיהא יכול למנות מי שירלה דכה"ג חל מינוי שלו, נראה דכבר אינו יכול לחזור בו, דהשני כבר נעשה עיקר הגצאי והראשון נסתלק לגמרי, מאותו גצאות, המתצאר מכ"ז דיחיד הממנה גצור וגצאי על רכושו שלו [לחלקם לצדקה] ודאי יכול לחזור ולצטלו, אצל כשממנהו על רכוש שכבר הקדישו ואינו שלו, אם רק מינויו נחפס מסתבר דאינו יכול לחזור ולצטל.

(ה) והנה נחלקו הפוסקים ז"ל צהקדש לעניים אי אמרינן צו אמירתו לגבזה כמסירתו להדיוט היינו שגוף הממון כבר ילא מרשות המקדיש או דאכתי ממונה ידי' הוא רק שמחוייב ליתנו לצדקה מדין נדר כדמשמע מפשטות השמועה דעד שלא הגיע ליד גצאי מותר לשנותה ונפסק ציו"ד

סי רכ"ט, עיין בהרי"ף ז"ל ר"פ דו"ה וצבעה"מ ז"ל ומלחמות ועי' ש"ך חו"מ ר"ס ס"ו וצתומים וצקלה"ח שם וצמח"א ה' לדקה סי' ז', ועכ"פ צמקדיש סתם לדקה ואינו מיוחד לעניים פרטיים דעת כ"פ דאכתי ממונה דידי' הוא אלא שחייב לקיים דברו מדין נדר עי' מחנ"א שם, וצקלה"ח סי' רי"צ ס"ק ד' כתב שכ"ה דעת רוב הפוסקים ז"ל דלא אמרינן צהקדש עניים אמל"ג כמסירה להדיוט. וגראה לפ"ז דלכני פוסקים ז"ל היכא שהקדיש אדם רכוש ידוע לדקה שהריוח ממנו יהי לעניים, וממנה גבאי לעפל צזה, שפיר יכול המקדיש לסלקו, כיון דאכתי ממונה שלו הוא, ואין הממונה יד עניים, אלא ידו ושלוחו של המקדיש וכמשנ"ת לעיל.

(ו) עוד יש ענין התכוות גבאי אשר למדנכו מתורתו של המכר"ם שיק ז"ל צחור"מ סי' י"ח וז"ל ולפענ"ד יש צזה [צענין חזקה צמלוות] ג' עניינים א' נוי שמתאמן שלא יצטל המלוה ההוא ולולי פעולתו הי' נחצטל המלווה לזמן, וע"י זה הוי כמזיל מן הנהר ומן הגיים דקנה וכן מלינו צתענית דכ"ח שתקנו הגזיאלים שציניהם לעולם יהי להם דין קדימה צזמן ההוא להקריב קרבן עלים לצורך המוצח עכלה"ט והיינו משום שהם התעסקו צמלוה זו להחזיקה צזמן שלא נמלאו אחרים שיזקקו לקיימה, וצסי' י"ע שם ציאר דמה"ט הנהוג צכל קהלות ישראל חצרות פרעיות של ת"ת גמ"ה וצקו"ח וכיו"צ שאין לצני העיר שום דעה על אותה חצרה אע"פ שהדצר נוגע לכל יושצי המקום, והיינו משום שהם זכו צמלוה זו צזמן שלא הי' לה דורשים אה"ד ז"ל. וצחמת שזכו עיקר זכותם של מייסדי ומנהלי ישיבות או שאר מוסדות חורה וחסד, דלהסוצרים דצהחזיק צעלמו צמלוה צלא טענה [צלא מינוי מהלצור] אינה כלום עי' תומים סוס"י קמ"ט, להאורה א"כ הרי רוב מוסדות וישיבות,

יסדום המייסדים מדעת עצמן צלא שום מינוי מהלצור, ומנהלים כל הזמן מדעת עצמן, אע"כ כדצרי מהר"ם שיק הג"ל, לפי שהם יסדוהו עיפחוהו ושכללוהו, צזמן שלא ראו אחרים להתעסק צזה, זכו צהם להיות זכות שררות שייך להם לצדס, ודצרי המכר"ם שיק ז"ל הג"ל המה יסוד גדול צזכותי וענייני שררות וחזקת מלוה.

(ז) ולענין צחיזו חופן חוצד הממונה את זכות השררות או גצחות שהי' לו, מלאתי צזה חמשה חופניים. (ח) כשקלקל הגבאי את דרכיו, או שלא יוללח למה שנתמנה, וזה מתצאר צמג"א סי' קנ"ג צסופו צשם הרמצ"ם ז"ל והמרדכי ז"ל וכ"ה צתשובת רדצ"ז ז"ל ה"ד סי' י"א דצחינו מתנהג כשורה מסלקין אותו הוצח צשד"ח ערך חזקה צמלוות ס"צ ; צ) מחילה וסילוק מהני וא"ל קנין כמש"כ הראנ"ה ז"ל צתשו' מים עמוקים סי' א' אות מ"צ, וה"ה ראה שאחר נוטל שרתו ולא מחה זמן גדול כזה שדרך צנ"א להקפיד, דדיינינן שמחל על זכותו אם לא הביא עידי מחאה כדרך שמצואר צחו"מ לענין חזקה צזיקין ועי' צסימן קנ"ה סעיף מ"ג וצח"ג שם ; ג) יאוש, דצתייאש מזכות שרתו חצד זכותו כמש"כ הראנ"ה ז"ל הוצח צמג"א סי' קנ"ג ס"ק מ"ט ע"ש ; ד) הצחה, כשחינו מתעסק צמלוותו וצח אחר והחזיק צה זכה, וחבו דוקא כשאין הראשון חנוס חצל אם הי' חנוס, כשיעצור חנוסו חוצר לחזקתו, ולא דוקא כשהוא עצמו נתנה לאחר כהא דא"ח סוס"י קנ"ג וחוי"מ סוס"י קמ"ט, אלא אפי' הצניח הדצר מחיזו סיצה והחזיק צה אחר, זכה, וזה מתצאר מתשובת מהר"ם מרו"צ אחרון ז"ל צאהד שהי' לו חזקה להתפלל צימים נוראים והרחיק נדוד לחמש שנים והתפלל אחר צמקומו דאצד חזקתו ואע"פ שנסע לצורך פרנסתו חין זה צגדר חנוס הוצח צשד"ח מערכי הג"ל סי' ה' אות א', וצד"ג כלל ל"ו אות כ"ז, וכש"כ בהצניח

צ'ל א שום אונס כלל דאצד חזקתו ע"ש היעז
 צשד"ה סי' ה' שכ"ה דעת הפוסקים ז"ל ;
 ה) גם במקום שהראשון הי' אונס וצ'ל אחר
 במקומו דקיי"ל דהראשון חוזר לשרתו
 כמש"כ התוס' יומא ד"ג א' וצחו"מ סי'
 קמ"ט, מ"מ זהו בששימש השני זמן קלר
 צלצד אצל כששימש השני בזה כמה שנים,
 שוב אינו נדחה מחמת הראשון כמצואר
 צתוס' נזיר דמ"ז א' וצתוס' הרא"ש ז"ל שם,
 וכ"כ המאירי ז"ל והוצ' צשד"ח שם סי' ה'
 אות צ' ושם צש"ס תשו' שער אשר דזה הוי
 ספיקא דדינא והיינו משום דצ'אורה מישור
 שם צש"ס הרמב"ן ז"ל על התורה פי' אחרי
 צד"ה ואשר ימלא את ידו מתרן תירוץ אחר
 לק' התוס' [היכי משכח"ל משוח ומרובה
 צגדים צזמן א'] אולם מה שהקשה האור"מ
 על שיטת התוס' מהא דמכות ד"ג צרולא
 שגלה, דלר"מ חוזר לשררה שהי' צה ומשמע
 אפי' שהה צעיר מקלטו כמה שנים עד שמת
 כה"ג לענ"ד מלצד דאינו מוכרח כ"כ
 דמיירי צשכה שם כמה שנים, דמתני' עיקר
 דינא קמ"ל דאע"פ שהי' רולח צאונס, מ"מ
 לא אצד זכות שררותו לר"מ, ומה צלהתוס'
 ודעמי' אצד זכותו צשהחזיק השני כמה
 שנים, מ"מ אין זה משום שהראשון הי'
 רולח, רק משום חזקת השני זמן רב. עוד
 י"ל דחוזר לשררה שהי' צה היינו צדלל
 החזיק צה אחר כלל, דלר"י גם כה"ג אינו
 חוזר, דלאחזתו הו' שצ ולא למה שהחזיקו
 אצותיו וכן משכח"ל כשהשני מתרלה ומוותר
 זכותו, ומש"כ האור"מ דעיקר דצרי התוס'
 לא מסתבר א"ל לדחות דצרי התוס' צזה,
 והרא"ש ז"ל צפירושו אסברה לה דדוקא
 צאירע קרי וכיו"צ שהשני לא נתמנה
 מתחילתו אלא לפי שעה חוזר הראשון.

צ'ל א שום אונס כלל דאצד חזקתו ע"ש היעז
 צשד"ה סי' ה' שכ"ה דעת הפוסקים ז"ל ;
 ה) גם במקום שהראשון הי' אונס וצ'ל אחר
 במקומו דקיי"ל דהראשון חוזר לשרתו
 כמש"כ התוס' יומא ד"ג א' וצחו"מ סי'
 קמ"ט, מ"מ זהו בששימש השני זמן קלר
 צלצד אצל כששימש השני בזה כמה שנים,
 שוב אינו נדחה מחמת הראשון כמצואר
 צתוס' נזיר דמ"ז א' וצתוס' הרא"ש ז"ל שם,
 וכ"כ המאירי ז"ל והוצ' צשד"ח שם סי' ה'
 אות צ' ושם צש"ס תשו' שער אשר דזה הוי
 ספיקא דדינא והיינו משום דצ'אורה מישור
 שם צש"ס הרמב"ן ז"ל על התורה פי' אחרי
 צד"ה ואשר ימלא את ידו מתרן תירוץ אחר
 לק' התוס' [היכי משכח"ל משוח ומרובה
 צגדים צזמן א'] אולם מה שהקשה האור"מ
 על שיטת התוס' מהא דמכות ד"ג צרולא
 שגלה, דלר"מ חוזר לשררה שהי' צה ומשמע
 אפי' שהה צעיר מקלטו כמה שנים עד שמת
 כה"ג לענ"ד מלצד דאינו מוכרח כ"כ
 דמיירי צשכה שם כמה שנים, דמתני' עיקר
 דינא קמ"ל דאע"פ שהי' רולח צאונס, מ"מ
 לא אצד זכות שררותו לר"מ, ומה צלהתוס'
 ודעמי' אצד זכותו צשהחזיק השני כמה
 שנים, מ"מ אין זה משום שהראשון הי'
 רולח, רק משום חזקת השני זמן רב. עוד
 י"ל דחוזר לשררה שהי' צה היינו צדלל
 החזיק צה אחר כלל, דלר"י גם כה"ג אינו
 חוזר, דלאחזתו הו' שצ ולא למה שהחזיקו
 אצותיו וכן משכח"ל כשהשני מתרלה ומוותר
 זכותו, ומש"כ האור"מ דעיקר דצרי התוס'
 לא מסתבר א"ל לדחות דצרי התוס' צזה,
 והרא"ש ז"ל צפירושו אסברה לה דדוקא
 צאירע קרי וכיו"צ שהשני לא נתמנה
 מתחילתו אלא לפי שעה חוזר הראשון.

ולא הצנתי מש"כ צשד"ח שם סי' ה' צש"ס
 שער אשר צש"ן שגדד לחמש שנים
 מחמת אונס וכשחזר תוצע חזקתו דהו"ל
 ספיקא דדינא כמשכ"ש, ופסק לזכות את
 הראשון מטעם קיס לי, דמשמע דחושב את
 הראשון למוחזק, ואינו צידי לעיין טעמו
 ונימוקו צזה, ומ"מ גם דצרי כשער אשר
 אינו אלא צחזקת תפלות, שאינו ענין
 השתלעות על ממון רק שהחזיק להתפלל,
 אצל צנדון גצאות שנהג השתלעות ממש
 על הרכוש להנהיג כדעתו ורלונו מסתבר
 דזה דמי להחזיק צקרקע של חצירו, דהחזיק
 חשיצ מוחזק לאחר ג' שנים מפאת ששולט
 צה ונקראת על שמו, וכ"ג נקרא הגבלת
 הגצאות על שמו ואכתי ל"ע ואינו מחליט
 ד"ז צחורת פסק.

ט) ובדבר מי שהקדיש רכוש ידוע לצדקה
 והתנה שמכרווחים יקבל
 לעלמו אלף דינר ואח"כ מנה גצאי והתנה
 צתוך תנאי ההתמנות שמכרווחים יתנו לו
 [להמקדיש] חמשת אלפים דינר לכא' נראה
 דכל ההתמנות צעלה כיון דהמינוי הי'
 תמורת התחייבות זו [ליתן לו ה' אלפים]
 ואותה התחייבות ודאי לא חלה שהוא שלא
 כדון דהאיך רשאים ליתן לו ממעות דקה
 יותר על מה שהתנה צשעת ההקדש ממילא
 צעלה כל ההתמנות שהרי לא מנה אותם
 אלא תמורת התחייבות זו, וככ"ג מצואר

צמל"מ הוצא צהו"ד סי' קס"א סק"ה
 צמל"מ ^{אוצר החכמה} צריצית דיכול המלוה לתצוב מעותיו
 צחזרה, שהרי לא הלווס אלא תמורת חיוצ
 ריבית וזה אסור וע"ש צהו"ד שהסכים
 לזה וה"נ נד"ד לכוותה, ואע"פ דכשהמלוה
 ידע שריבית אסור ושאינו חל התחייבותו
 של ליה, מסתבר דאינו יכול לחזור ולתצוב
 מעותיו, דהא ליכא טעות, מ"מ צנדון דידן
 שנראה שהמקדיש לא שם ^{מיום} לצו שאותה
 התחייבות [ליתן לו ממתות הקדש ה'
 אלפים] צטלה ומצועלת, ואדרבא דייק
 לכתוב צשטר ההתמנות שיהי' דוקא ע"פ
 ד"ת להצטיח ^{אוצר החכמה} צזה התחייבות של ה' אלפים
 ולא חלי ולא הרגיש שזה נגד ד"ת ושאינו
 התחייבות זו כלום מסתבר ודאי שכל המינוי
 צטל שהרי לא היתה מתחילתה אלא תמורת
 התחייבות זו ואע"פ שלא נדצרו צתורת
 תנאי [שאינו ממנה הגצאים אלא צתנאי
 שתבא קיום להתחייבות זו], כצד כתב הע"ז
 ציר"ד סימן רל"ו ס"ק ע"ז לענין שידוכין
 דצדצרים שהם עיקר המכוון צאותו פיסוק
 א"ל לדיני תנאי ע"ש וגם צנה"כ שם מסכים
 לפרט זה ע"ש צנקור"כ צסוף האריכות
 וצנדון כזה שענין תשלומים עצור הדבר לא
 נתפס עדיף עפי טוצא דזכו ה"י עיקר כוונת
 ההקנאה ודמי ממש להא דעייל ונפיק אחזי
 דסי' ק"ל סעיף ע"ז שהצ"א העו"ז שם.

התם לא ה"י תנאי מפורש, דלא נתצאר
 צלשון השאלה אלא שהיו שני התחייבות
 הצעל התחייב לזון כ"ו והאצ התחייב לתת
 לצעל כו"כ ומ"מ כתב הרשצ"א ז"ל
 דהתחייבות הצעל אינה אלא צתנאי ה"י
 התחייבות האצ קיימת והוא יסוד עלום
 לדצרי הע"ז יו"ד הנ"ל ולדצרי המל"מ
 והחו"ד הנ"ל [מיכו היכא דהיורש רואה
 לשלם מה שהתחייב אציו אע"פ שאינו
 מחוייב מדינא אפשר דהתחייבות או הקנין
 דשכנגדו קיים ולי"ע, וא"כ אפשר דה"ה גצי
 נד"ד אם הקבל שקבלו את ההתמנות רואים
 לשלם את החמש אלפים מכיסם אפשר
 דההקנאה והמינוי קיים והדעת נוטה
 דאחרי שצשטת הפיסוק לא חל ממילא צטלה
 הפיסוק שכנגדו ומ"מ ל"ע]. נדפס צקה"י
 חלק עשירי סי' כ"ג, ומקור הדין דנד"ד
 [שמסר זכות הגצאות לחצורה א' וחזר צו]
 עיקרו צהמרדכי ז"ל ס"פ החוצל ומישך
 שייך לצ"ק.

סימן מה

בדבר מזיק ע"י סגולה

באות ה' הציא פח"מ שכ' צספר א' הנקי
 שמיכה"נ צשם ג"א דהצורק לפרנים
 והאשה עוצרה עברה עליהן והפילה חייב
 הצורקן לשלם דמי ולדות. ולענ"ד ז"א כלל
 דלכל היותר אין על הצפרנים האלו אלא דין
 צור וצבדיא מצואר צצ"ק דנ"ג צ' דצור
 ושור פטורין מדמי ולדות דכתיב אנשים
 ולא שורים [ושפיר ל"ין הגרעק"א ז"ל
 צמו"ק י"ח לענין איסור זריקת לפרנים
 לתום סנהדרין דנ"ע ד"ה ליכא, [שכתבו
 דגם לישראל אסור להפיל עוצרין] וה"ה
 דהומ"ל משום שיש איסור לגרום הציקא
 דממונא ועכ"פ מאל לתא דאיסור הוא, לא
 מאל לתא דדיני ממונות].

שו"מ צטה"י נדון כזה ממש מצואר צתשו'
 הרשצ"א ז"ל סי' תתל"ה צמי שחייב
 עלמו לזון צת אשתו לאה חמש שנים, ואציה
 של לאה חייב עלמו לתת לזה [צעל לאה]
 כו"כ צכל שנה ומת אציו של לאה והיורשים
 אינם רואים לשלם מה שהתחייב אציהם
 [צטענות המצואר שם] והרשצ"א ז"ל דן
 שם אם יש ממש צטענותיהם ומסיק צסוף
 וז"ל ומיכו אם צא לדון צד"י ואינו יכול
 לגצות כלום מחמת שטר, אף הוא פטור
 מלזון אותה הצת, שלא נתחייב לזון אלא
 ע"מ שיתן לו שמעון כו"כ לשנה עכ"ל, והנה

תשובות והנהגות כרך ג סימן תס

שאלה: רב שנפטר וחתנו דורש שימנוהו למלא מקומו

בעיקר הדין אם חתנו יורש רבנות, נחלקו בזה גאוני עולם. ובסוף שו"ת הרמ"א מביא תשובת הגאון רבי שאול בן הרב העשיל זצ"ל שאינו צריך לפני שחתנו כבנו, ומביא מירושלמי לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגלו אלו בניו של הלל והיינו בניו ובנות ע"ש, אבל בספר "עבודת הגרשוני" (מ"ט) חולק שאין חתנו יורש שגם בתו אינה יורשת שררה דרבנות, ולע"ד נראה שמינוי היורש אינו מפני שהוא יורשו ממש כמו ממונו, אלא שזהו חובת הציבור לכבד הנפטר ששימש אצלם כל ימי חייו להמשיך בזרעו אחריו אם הם מתאימים לכך, וזרע כולל בניו ובנות שבזה כבוד הוא לנפטר שחתנו ממשיך אחריו שהוא כבנו אף שאינו יורש מקומו מדין ירושה ממש.

אמנם כאן בדרום אפריקה אני מסופק מאד אם יש דין ירושה, שיש לכל בית הכנסת קומיטי עם יו"ר (טשרמען) והרב כפוף להחלטות הקומיטי, וי"ל דדין ירושה נאמר רק דומיא דמלך שהוא מולך וממשיך בנו אחריו, וכן הדין לכל עניני שררות כמוהו, אבל כאן מעיקרא הרב כמו פקיד ולא כמו שר בעו"ה, והם ממנים ומסלקים כרצונם, ואינו דומה לרב דישראל מימות קדם שהיה כמלך, ואף שאם היה ת"ח הייתי דורש לכבדו ומפני כבוד התורה יש למנות בנו אחריו, מ"מ כאן שלא היה ת"ח מיוחד אלא רק נואם מצוין, ואין רצונם בחתנו שאינו ראוי לא נאמר בו דין ירושה כיון שאינו כמלך. **ובשעתו שאלו את הקדוש ה"חפץ חיים" זצ"ל על יורש אחד שרצה לזכות ברבנות, והשיב שבמשוח מלחמה אין דין ירושה, דהיום צריך הרב ללחום את מלחמת ה' ואין בו דין ירושה, ובנ"ד הרבנות של הנפטר עיקרו לנאום לבד ואין החתן נואם טוב ע"כ אין לו זכות ברבנות.**

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף יט עמוד ב

אמר לך רבי יהושע: וכי מיכל ילדה? והלא מירב ילדה! מירב ילדה ומיכל גידלה, לפיכך נקראו על שמה. ללמדך שכל המגדל יתום בתוך ביתו - מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו וכו'.

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל המלמד בן חבירו תורה - מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו, שנאמר ואלה תולדת אהרן ומשה, וכתוב ואלה שמות בני אהרן, לומר לך: אהרן ילד ומשה לימד, לפיכך נקראו על שמו.

שו"ת הרשב"א חלק א סימן ש

שאלת ראובן תובע משמעון ואומר לו אתה היית שליח צבור בבית כנסת שבאושקה מהיום שמונה ושלושים שנה. ועכשיו זקנת ושבת ואין אתה יכול לשמש בשליחותן כמו שעשית קודם היום. ונתת לנו במקומך בנך ואינו ראוי כל כך לפי שאינו ערב /קולו/. ואני ומקצת אנשים מהמתפללים בבית הכנסת הנזכרת אין אנו רוצים שיתפלל. אם תוכל אתה להתפלל מוטב ואם לאו הכבד ושב בביתך. השיב שמעון אפשר שתשש

מקצת כחי ועיני כבדו מזוקן ואיני יכול לעיין ולקרות בספר תורה כמו שהייתי עושה. אבל בכל העינים האחרים שעל שליח צבור לעשות ככחי אז ככחי עתה. ואני מפייס לקהל הרגילים להתפלל בבית הכנסת שיעשו עמי חסד שאר שני חיי כמו שעשו עם אבותי. שאבי ואבי אבי היו שלוחים בין אבותי ובין אבותיהם כל ימי חייהם ועולה לא נמצא בשפתם. ובני הנזכר אף על פי שאינו ערב /קולו/ הוא ממלא מקום אבותי בכל העינים. ויקרא בני ספר תורה במקומי ויכתוב כל מה שעלי לכתוב לקהל כדי שלא יעברו על התקנה שיש בידי מאבותם ז"ל. ומהם שמנו אותי עליהם לש"צ כל ימי חיי בהסכמה ובחרם. ואין לשום אדם לשמש בשום דבר וענין שהוא צריך לשליח צבור זולתי אני או מי שאשים אני במקומי כמו שמוכיח שטר התקנה. והנה רוב הקהל שהם כמו מאה וחמשים חסדם ורצונם להתנהג עמי במדת חסד ורחמים בשביל אבותי שהיו שלוחי צבור של אבותיהם ושלהם. והם רוצים בבני לסייע אותי בכל הדברים הנזכרים כל ימי חיי. והאנשים אשר אתה תובע על שמם אינם אלא עד עשרה. וזה נוסח התקנה. הסכימו כל קהל בית הכנסת הגדולה שבאושקה בהסכמה אחת בלא שום אדם מהם שימרה על זה של בית הכנסת פצלת"את ורצו ברצון נפשם ומנו מעכשיו עליהם חזן לשמש עליהם בכל ענייני החזון מדבר קטן ודבר גדול לפלוני בר פלוני מהיום וכל ימי חייו וכולי. ואין לקהל למנות אחר לעזור לחזן הנזכר בשום דבר מהדברים הנזכרים לבר מי שימנה החזן הנזכר. ושלא יוכל שום חזן ולא שום אדם להתמנות עליו ולא לבא עליו בשום דבר מהדברים הנזכרים או השמוש הנזכר אלא בעצתו ורצונו וכו'. ולהשלים ולעשות כל התנאים הנזכרים לעיל החרימו בספר תורה במעמד כל עדת בית הכנסת וכו'.

תשובה הדין עם שמעון שליח צבור מכמה טעמים. האחד כי שורת הדין מי שמתנה עם הצבור לשמש בפניהם בדבר מן הדברים אינו מתנה בדוקא שיהא הוא משמש בעצמו לעולם באותו שמוש בלתי שייענו אחר לפרקים בזמן שהוא אינו יכול. אלא דעת הקהל ודעת המשמש להיות הוא משמש בפניהם רוב הפעמים. ואם פעמים הוא צריך לסיוע אחרים שיעמיד אחר תחתיו אותו זמן מועט שהוא צריך לסיוע. וכן שנינו בתוספתא מי שהיה בלן לרבים ספר לרבים נחתום לרבים שולחן לרבים ואין שם אחר אלא הוא והגיע זמן הרגל ומבקש לילך בתוך ביתו. יכולין לעכב על ידו עד שיעמיד אחר תחתיו. ואם התנה עמהם בבית דין או שיעברו עליו את הדרך הרשות בידו. ואם כן שליח צבור זה שהוא צריך לפרקים לסיוע בנו הרשות בידו. שמתחלה על דעת כן התנו מן הסתם. ועוד כי מתוך לשון התקנה נראה שמתחלה התנו עמו בכך בפירוש. שכן כתוב בלשון התקנה ואין לקהל למנות אחר לעזור לחזן הנזכר בשום דבר מהדברים הנזכרים לבד מי שימנה החזן הנזכר. ושלא יוכל שום אדם להתמנות עליו ולא לבא עליו בשום דבר מכל הדברים הנזכרים או השמוש הנזכר אלא בעצתו וברצונו. פשוטן של דברים אלו נראה שהקהל מתחלה העלו על דעתן שיהא צריך החזן לעתים לעזור שיעזרו ויסייעו בשמוש. והדין נותן וכי עלה על דעת הקהל שיהא זה עומד בבוריו כל ימי חייו? שלא יחלה או שלא יקרנו אחד ממקרי בני האדם? ועם כל זה התנו בפירוש שאפילו יצטרך לעזר לא יהא רשות ביד הקהל למנות אחר שיעזרו. וגם לא יהא אחר ראשי לעזרו מדעת עצמו אלא אותו שימנה הוא מדעתו ורצונו. וגם אם יחלה שנה או יצא מן העיר שנה אין הציבור יכולין למנות אחר אלא מי שימנה הוא שכן נוסח התקנה. ואם חס ושלום יהיה חולה או יהיה לו לצאת לדרך שימתינו לו שנה אחת עד שיחזור מדרכו או מחליו. ואחר השנה עצת הקהל אם ימתינו לו יותר או מה שיראו בעצתם להתנהג עמו. ואין לקהל למנות אחר לעזור לחזן בשום דבר מהדברי' הנזכרים לבד מי שימנה החזן הנזכר. כל זה לשון התקנה. נראה מתוך לשון זה שאפילו יחלה שנה תוך שנה אין רשאים למנות אחר לעזרו. אלא אותו שימנה החזן ואותו שימנה הוא שיתמנה. ואף על פי שענין זה מבואר מפורש

מלשון התקנה כמו שאמרנו. אני אומר אפילו לא יהא מבואר כל כך אלא מסופק כיון שיש חרם בדבר הולכין להחמיר ולא להקל. ואין לאחר לערער עליו בדברים אלו. ואם הבן ראוי לכך אף על פי שאינו ערב בקולו כמו אם קולו אינו משונה. והוא הגון ואין מכשלת עברות תחת ידו דבר ראוי הוא שיהא בנו קודם בסיועו לכל אדם. ועוד שאפילו לא היה האב יכול לעמוד בשמוש. אם הבן ראוי לכך אף על פי שיש אחר טוב ממנו שורת הדין שיהא הוא קודם לכל אדם. כי לפי מה שאני רואה ממנהג אותן המקומות הבנים מתמנים מדעת הצבור חזנים תחת האבות. וגם זה היה אביו ואביו אביו חזנים לפי מה שכתוב בנוסח הטענות וכלל גדול אמרו ז"ל בכל עניני המנויין שאם היה הבן ראוי הוא קודם לכל אדם. ואפילו כהן גדול אם היה בנו ראוי אף על פי שיש אחרים גדולים כמוהו או גדולים ממנו הבן קודם שנאמר (ויקרא ו) והכהן המשיח תחתיו מבניו. וכל שכן עכשיו שאב קיים ומשמש בשמוש אלא שצריך עזר לקצת ימים שהדין נותן שיהא בנו קודם לכל אדם.

שו"ת אגרות משה חושן משפט חלק א סימן עו

בסלוק פועל ומלמד ממשרתו בלא טענה י"ז טבת תשי"ב. מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם מוהר"ר מרדכי פינחס טייץ הגאב"ד עליזאבעט שליט"א.

בדבר הד"ת הנה אחר פס"ד של הב"ד שהיתה ישיבת הב"ד בהסכם שני הצדדים וגם היה בק"ס לציית מה שיצא מהב"ד בין לדין בין לפשר הא ליכא כלל דין שנתחייב לכתוב הטעמים, ובפרט שליכא בזה"ז בכאן ב"ד הנחשב ב"ד גדול. והפס"ד הוא בתקפו ולא אנחנו ולא שום ב"ד אחר יכולין לבטלו. וממילא מחוייבין לשלם לו כפי שיצא מהפס"ד ובפרט שהיה ק"ס גם על הפשר גופא ביחוד. אבל ממכתב כתר"ה ניכר שהוא רק בשביל הבע"ב שלא ירצו לקיים הפס"ד כשלא אכתוב הטעמים לכן אף שידוע אני שגם כתר"ה בעצמו אית חילא בידו לברר ההלכה שבשבילה עשינו הפשר הזה אחרי שתסולק הנגיעה מאחר שבכלל אופן הפס"ד הוא בתוקפו אף אם תשאר הקושיא, מ"מ לרוחא דמלתא אני כותב הטעם בקצור.

הנה בלא טענה כלל אין יכולין לסלק אף אם נימא כמו שכתב כתר"ה שהיו צריכין למנותו בכל שנה מכיון שעצם הדין בארתי באורך בתשובה אחת ששוכר פועל סתם הוא לכל הזמן שצריך השוכר כגון בפעקטארי וכן הוא בישיבה שהוא לכל זמן שיתקיימו. אף שרוצים לבטל זה מצד המנהג שמחדשין המינוי בכל שנה להוכיח מזה שמינוהו רק לשנה, ואין זה הוכחה של כלום כי ידוע שלא אירע שיסלקו בלא טענה וא"כ שוברו עמו ובטלה ההוכחה ונשאר כעצם הדין דהוא שוכר לעולם. וממילא אף שמנהג בתי ספר של הנכרים שהם מסלקין גם בלא טענה, אינו כלום דיש למיזל בתר מנהג של מקום זה יותר ממנהג המדינה.

שו"ת אגרות משה חושן משפט חלק א סימן עב

שוכר שאינו רוצה לצאת משום שכן הוא דין המדינה והמשכיר צריך הבית לעצמו כ"א אד"ש תשי"ז. מע"כ ידידי הרב הגאון הצדיק מהר"ר שלום יחזקאל שרגא רובין האלבערשטאם שליט"א האדמו"ר מציעשינאו.

הנה מה שהאריך כתר"ה בענין דינא דמלכותא קשה לכתוב בענינים אלו משני טעמים חדא מטעם שכתב בשו"ת

השיב משה שהביא כתר"ה שיש מבוכה רבה בין הפוסקים וסתירות רבות וצריך לזה עיון וזמן רב אולי יעזור ה' להבין לאסוקי להלכה וכ"ש לקטני ערך כמוני. ועוד מטעם שבל יתראה ח"ו שאנו מקטינים כבוד המלוכה דמדינתנו בפה אשר אנחנו מחוייבים להכיר להם טובה על החסד שעושין עמנו ועם כל אחבנ"י שבמדינה הזאת ואנחנו מברכים אותם ומתפללים להשי"ת בכל עת ושעה לשלום המדינה ונשיאה ושריה כאשר נצטיינו. ולכן אין רצוני לכתוב ולדון בזה. וגם אין להוסיף על דברי כתר"ה כי שפיר כתב בעצם הענין.

אבל לע"ד בעובדא זו דעשו מדינא דמלכותא שהמשכיר אינו יכול להוציא את השוכר אף אחר שכלתה זמנו כל זמן שרוצה לדור שם. אין הנידון כאן מצד דינא דמלכותא אלא לאלו ששכרו קודם שנעשה הדין שאז היתה השכירות בסתם רק להזמן שהתנו והיה רשאי המשכיר להוציאו והיינו צריכין לדון אם יש בזה דין דינא דמלכותא דינא. אבל לאלו ששכרו אחר שכבר נעשה הדין מהמלכות ולא התנו בפירוש שכשיבא הזמן יהיה מחוייב לצאת אלא סתם הוי כהתנו שאדעתא דדין המלכות השכיר לו והשטר שעשו על שתי שנים הוא רק שלא יוכל השוכר לצאת קודם השתי שנים משום שעל השוכר לא עשו המלכות שום דין והוצרך המשכיר לעשות שטר שלא יוכל לצאת, וכן הוא שלא יוכל המשכיר לרבות בדמיה אף כשיתנו המלכות רשות להוסיף, וכן שלא יוכל המשכיר להוציאו קודם שתי שנים אף אם המלכות תבטל את דינה. אבל באם יהיה עוד קיים דין המלכות הוי השכירות כהתנו שיהיה הזמן כפי דין המלכות שכל זמן שירצה השוכר לדור שם ידור. וא"כ הוא גם מדין התורה ממילא כבתוך הזמן.

והגע עצמך דהא ברור ופשוט שכל אלו הדינים התלויין במנהג המדינה כגון בב"מ דף פ"ג מקום שנהגו שלא להשכים ושלא להעריב אינו רשאי לכופן ומקום שנהגו לזון יזון לספק במתיקה יספק וכגון בדף ק"ג /ב"מ/ במקבל שדה מחברו מקום שנהגו לקצור יקצור לעקור יעקור לחרוש אחריו יחרוש וכדומה א"צ שיעשה המנהג ע"פ חכמי תורה וגם אף לא ע"פ יהודים דוקא דאף שהנהיגו זה הנכרים כגון שהם רוב תושבי העיר נמי הוא מדין התורה בסתמא כפי המנהג דאדעתא דמנהג העיר נחשב כהתנו בסתמא. וכן הוא בעניני מכירה מה הוא בכלל המכר שאף שאיכא דינים קבועים בפרקי המכירה בב"ב מה הוא בכלל המכירה מפורש ברמב"ם ס"פ כ"ו ממכירה ובש"ע חו"מ סי' רי"ח סעי' י"ט דהוא רק במקום שאין מנהג אבל במקום שיש מנהג הולכין אחר המנהג והטעם שבסתמא הוא כהתנו שהוא כהמנהג ולכן אין חלוק מי הם שהנהיגו דאף אם הנכרים שהם רוב תושבי העיר הנהיגו, נידון בדין התורה בסתמא כהמנהג.

איברא דבהג"א ר"פ הפועלים כתב והבא לשנות המנהג וטוען שהתנה בענין אחר ולא כמו שהמנהג נוהג עליו להביא ראיה וכגון שהוא מנהג קבוע ע"פ חכמי המקום. אבל ברור ופשוט שלא קאי על עצם דין דהכל כמנהג המדינה דבזה ודאי אין חלוק איך נעשה המנהג כיון דהטעם הוא שבסתמא נתכוונו תרוייהו אדעתא דמנהגא אין חלוק דבכל אופן שנעשה הוא בסתמא אדעתא דמנהגא, אלא קאי על מה שכתבו דאף בטוען המוחזק שהתנה בפירוש שלא כהמנהג אינו נאמן ועליו להביא ראיה דבזה סובר הג"א דהוא רק במנהג קבוע ע"פ חכמי המקום. ואף בזה כנראה שהפוסקים לא סברי כותיה דלא הזכירו זה לא הרמב"ם בפ"ח משלוחין ושותפין ה"ה ולא הטור וש"ע בסוף סי' ש"ל שכתבו דין זה באריס טוען למחצה ירדתי ובעה"ב אומר לשליש הורדתיו שזה שטען שלא כמנהג עליו להביא ראיה שפסקו כר' נחמן בב"מ דף ק"י והוא גם דינא דהירושלמי בריש הפועלים שא"ר הושעיה המנהג מבטל את ההלכה א"ר אימי כל המוציא מחברו עליו הראיה חוץ מזו ולא הזכירו שדוקא שהוקבע המנהג ע"פ חכמי המקום אלמא שאף לענין נאמנות אין חלוק ע"י מי נעשה המנהג דלא כהג"א. אבל במודים שלא התנו כלום גם הג"א יודה שבכל אופן הוא כהמנהג.

וטעם חלוק הג"א לענין הכחשה נראה דסובר דאין להחשיב מהאומדנא כמו נגד עדים אלא כשיש עולה במה שמתנים נגד המנהג דהוא שייך רק כשנעשה ע"פ חכמי המקום שודאי ראו בזה צורך ותקון ישר להעיר שאז איכא אומדנא שלא התנו נגד המנהג אבל בנהגו שלא ע"פ חכם שאפשר שלא היה תקון ישר אלא נעשה באלמות מאלו שהיה טוב לפניהם להנהיג כן אף שהוא רע לאחריו אין כאן אומדנא שלא ירצו להתנות נגד המנהג ולכן אין להוציא מהמוחזק. ונצטרך לדחוק לדידיה הא דאריס ובעה"ב נמי שחכמי הדור הנהיגו שיתנו מחצה לאריס ולכן כל הפוסקים חולקים עליו שלא מסתבר שיהיה מנהג זה מאיזה תקון אך שמ"מ כיון שהנהיגו למחצה אינו נאמן לר' נחמן אף במיגו וגם ר' יהודה לא פליג אלא משום המיגו. ועיין בש"ך בדיני מיגו דין ב' שאיכא ראייה מפאה פ"ח מ"ג שאינו נאמן במיגו נגד מנהג מהא שאין העני נאמן במיגו לומר שניתן לו קמח מעשר עני ופשוט שלא היתה תקנה ומנהג מחכמי המדינה שלא ליתן קמח מעשר עני אלא שכך נהגו מעצמן ומ"מ סובר דלא נאמן במיגו. ואף שנותן הש"ך טעם טוב לתרץ מה שר' יהודה סובר באריס דבעה"ב נאמן במיגו מ"מ מסיק שלדינא הוא כר"נ. עכ"פ הוא ראייה שאף מנהג דמעצמן נמי אינו נאמן דלא כהג"א.

ולכן ודאי לא גרע דין המלכות ממנהג שבסתמא הוא כהתנו אדעתא דדין המלכות וכ"ש שכן נוהגין כדין המדינה ונמצא שגם המנהג כן ונחשב זה ממילא כבתוך הזמן. ובתוך הזמן הא אין יכול המשכיר להוציאו אף בנפל הבית של המשכיר שצריך לעצמו כדאיפסק בסי' שיי"ב סעי' י"א וכדעת רוב הפוסקים דלא כתוס' ב"מ דף ק"ב. אך שמעתי שמדין המלכות שאם צריך המשכיר לעצמו יכול להוציאו וממילא יהיה זה גם מדין התורה דהוי כהתנו כן וצריך לחקור אצל יודעי דיניהם שהוא אדם כשר כי על השופט אין לסמוך שאין להם חזקת כשרות ואפשר שיעות בשוגג או במזיד. י"דו, משה פיינשטיין

Rabbi Pinny Dunner

הקדמה ליד החזקה לרמב"ם

נמצא מרב אשי עד משה רבינו עליו השלום ארבעים דורות ואלו הן: א) רב אשי מרבא. ב) ורבא מרבה. ג) ורבה מרב הונא. ד) ורב הונא מר' יוחנן ורב ושמואל. ה) ורבי יוחנן ורב ושמואל מרבינו הקדוש. ו) ורבינו הקדוש מרבי שמעון אביו. ז) ורבי שמעון [מרבן גמליאל אביו. ח) ורבן גמליאל מרבן שמעון אביו ט) ורבן שמעון] מרבן גמליאל הזקן אביו. י) ורבן גמליאל הזקן מרבן שמעון אביו. יא) ור' שמעון מהלל אביו ושמאי. יב) והלל ושמאי משמיעה ואבטליון. יג) ושמעיה ואבטליון מיהודה ושמעון. יד) ויהודה ושמעון מיהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי. טו) ויהושע ונתאי מיוסי בן יועזר ויוסף בן יוחנן. טז) ויוסי בן יועזר ויוסף בן יוחנן מאנטיגנוס. יז) ואנטיגנוס משמעון הצדיק. יח) ושמעון הצדיק מעזרא. יט) ועזרא מברוך. כ) וברוך מירמיה. כא) וירמיה מצפניה. כב) וצפניה מחבקוק. כג) וחבקוק מנחום. כד) ונחום מיואל. כה) ויואל ממכה. כו) ומיכה מישיעה. כז) וישיעה מעמוס. כח) ועמוס מהושע. כט) והושע מזכריה. ל) וזכריה מיהוידע. לא) ויהוידע מאלישע. לב) ואלישע מאליהו. לג) ואליהו מאחיה. לד) ואחיה מדוד. לה) ודוד משמואל. לו) ושמואל מעלי. לז) ועלי מפנחס. לח) ופנחס מיהושע. לט) ויהושע ממשה רבינו. מ) ומשה רבינו מפי הגבורה. נמצא שכולם מה' אלהי ישראל:

רמ"ע מפאנו עשרה מאמרות מאמר חיקור דין חלק ב פרק יט

ומלתא אגב ארחין מבעי לן למנדע דאף על גב דתניא בספרי בפרשת המלך שכל פרנסי ישראל בניהם עומדים תחתיהם ובתורת כהנים יליף מדכתיב גבי כהן גדול ואשר ימלא את ידו דבעי ממלא מקום אבותיו ובפרק הנושא מוכח דסגי ממלא ביראה אף על פי שאינו ממלא בחכמה הני מילי בכתר כהונה וכתר מלכות וכל דדמי ליה כגון שררותא דמתא אבל גבי נשיא ואב בית דין כיון שכתר תורה מונח בקרן זוית הרוצה יבא ויטול אין הדבר כן מדין התורה לפיכך לא מצינו בנשיאים הראשונים שיהיו מנחילים כתריהם לבניהם אלא מהלל ואילך דאמר מר הלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאתם בפני הבית מאה שנה. והוא שמעון בן גמליאל מהרוגי מלכות שאמר בפרקא קמא דאבות כל ימי גדלתי בין החכמים ומה שלא נקרא רבן לכבוד נשיאותו לפי שגדול מרבן שמו ונזכר במשנה פעם אחרת סוף פרק קמא דכריתות שהעמיד קנים בירושלים ברבעתים ואפשר שכיון שקלקלו עבדי חשמונאי בבית שני ועמדו הורדוס ובניו וחטפו להם על ישראל מלכות שאינה הוגנת התקינו בית דין שיהא כתר תורה משלים לכתר מלכות להושיב הבן על כסא אביו.

שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן נג סעיף לג

ש"ץ שהזקין ורוצה למנות בנו לסייעו לפרקים אף על פי שאין קול בנו ערב כקולו אם ממלא מקומו בשאר דברים ואין קולו משונה אין הצבור יכולים למחות בידו לפי שכל המתמנה לש"ץ מן הסתם על דעת כן נתמנה שאם לפעמים לא יוכל להתפלל שימנה אחר לסייעו וא"כ בנו קודם בסיוע לכל אדם ואפילו אחר מותו בנו קודם לכל אדם כי כן הוא בכל המנויים שהבן שראוי לכך קודם אפילו לאחרים שגדולים ממנו **חוץ ממנויים של כתר תורה כגון חכם הממונה להרביץ תורה או לדין שהתורה אינה ירושה:**

Rabbi Zalman Gifter

ספרי דברים פרשת שופטים פסקא קסב

הוא ובניו, שאם מת בנו עומד תחתיו ואין לי אלא זה בלבד מנין לכל פרנסי ישראל שבניהם עומדים תחתיהם תלמוד לומר הוא ובניו בקרב ישראל, כל שהוא בקרב ישראל בנו עומד תחתיו.

רמ"א יורה דעה הלכות תלמוד תורה סימן רמה סעיף כב

ומי שהוחזק לרב בעיר, אפילו החזיק בעצמו באיזה שררה, אין להורידו מגדולתו אף על פי שבא לשם אחר גדול ממנו (ריב"ש סימן רע"א). אפילו בנו ובן בנו לעולם קודמים לאחרים, כל זמן שממלאים מקום אבותיהם ביראה והם חכמים קצת. (רמב"ם פ"א מהלכות מלכים). ובמקום שיש מנהג לקבל רב על זמן קצוב, או שמנהג לבחור במי שירצו, הרשות בידם, (כל בו). אבל כל שקבלו הקהל עליהם וכל שכן אם עשו ברצון השררה, אין לשום גדול בעולם להשתרר עליו ולהורידו (שם בריב"ש).

רמב"ם הלכות מלכים פרק א הלכה ז

ומאחר שמושחין המלך הרי זה זוכה לו ולבניו עד עולם, שהמלכות ירושה שנאמר למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל, הניח בן קטן משמרין לו המלוכה עד שיגדיל, כמו שעשה יהוידע ליואש, וכל הקודם בנחלה קודם לירושת המלוכה, והבן הגדול קודם לקטן ממנו, ולא המלכות בלבד אלא כל השררות וכל המינוין שבישראל ירושה לבנו ולבן ב בנו עד עולם, והוא שיהיה הבן ממלא מקום אבותיו בחכמה וביראה, היה ממלא ביראה אף על פי שאינו ממלא מעמידן אותו במקום אביו ומלמדין אותו, וכל מי שאין בו יראת שמים אף על פי שחכמתו מרובה אין ממנין אותו למינוי מן המינוין שבישראל.

שו"ת דברי מלכאל חלק ד סימן פב

והנלע"ד בזה דהא איתא בכתובות (דף ק"ג) ובהוריות (דף י"א) דבעינן שיהא ממלא מקום אביו ביראת חטא עכ"פ. ובודאי צריך ג"כ שיחכם בחכמת התורה כפי הראוי למינוי זה. דודאי אין שייך שימנו לרב ומורה את איש שאינו בקי בפוסקים. ואף שהוא ירא חטא אחד בדור. וכן לא ימנו למלך את מי שאינו יודע טכסיסי מלוכה ואינו חכם להנהיג המלוכה. ואינו עלול להתלמד ולהרגיל א"ע בזה. וכן לממונה על האוצר או על קופת צדקה וכדומה לא ימנו איש שאינו יודע חכמת החשבון ואינו יודע לכתוב. וכדומה כל אחד לפי מינויו צריך להיות ראוי לכך. וכן במדותיו צריך להיות נוח לבריות ולא יהי חרש או עור ועוד כאלה שלא יוכל להנהיג הענין כראוי בשביל זה. והש"ס והרמב"ם נקטו רק יראת חטא שזה צריך בכל המינויים שבישראל. אבל פשוט שצריך להיות ראוי לאותו המינוי שרוצה להתמנות. ודאיתא בסוף הוריות שכל ישראל ראויים למלוך. הכוונה אותם שהם בני דעת ויכולים להתלמד טכסיסי מלכות:

ועפ"ז נראה ליישב הא דאיתא בהוריות (דף י"ג ע"ב) שר"מ ור"נ אמרו שכשיבררו שרשב"ג אינו בקי בעוקצין

יורידוהו מנשיאותו משום דדרשינן מי ימלל גבורות ד' מי שיכול לספר כל תהלתו. וקשה דהא אף לכתחילה קיי"ל בכתובות (דף ק"ג) שממנין בנו אף שאינו ממלא מקום אביו בחכמה. רק ביראת חטא לחוד. ומכ"ש כשכבר מינוהו שאין מורידין בקודש אף כשנמצא גדול ממנו וכמ"ש הריב"ש סימן רע"א ובשו"ע ס"ס רמ"ה. ורשב"ג נתמנה במקום אביו ר"ג. ועכצ"ל כמש"ל דכיון שהנשיא צריך שיהא ראש ישיבה ללמד תורה ברבים כדאיתא בסנהדרין (דף ה'). לזה בע"כ צריך שיהא חכם ובקי בכל מקצועות התורה. רק א"צ שיהא ממלא מקום אביו לגמרי בחריפות. ולזה חשבו ר"מ ור"נ שכשיבררו שרשב"ג אינו בקי בעוקצין יעבירוהו מנשיאותו. וראיתי בבאר שבע בהוריות (דף י"ג) שהקשה הא משמע שהנשיא הוא היה גם ראש ישיבה. ולמה אמר רבי בכתובות (דף ק"ג) שר"ג בנו נשיא ורחב"ח ישב בראש ופירש"י ראש הישיבה. ותירץ דלפי שר"ג לא היה ממלא מקומו בחכמה כדאיתא התם. לזה מינה את רחב"ח לראש ישיבה. ולענ"ד ז"א דבש"ס סנהדרין (דף ה') משמע שעיקר הנשיאות היתה ללמד תורה ברבים. ואיך אפשר שימסור הדבר לאחר. ועוד דהא משמע שם שר"ש בנו היה ממלא מקומו בתורה וא"כ למה לא מינה את ר"ש בנו לראש ישיבה. אבל באמת נראה דאף שהנשיא היה מלמד תורה ברבים. בכ"ז היה גם ראש ישיבה כי הנשיא היה טרוד כמה פעמים במילי דציבורא. וכדאיתא בחולין (דף מ"ט ע"א) וברכות (דף נ"ז ע"א) אשר בזמן האמוראים היו ראשי כלה לבד הראש ישיבה. וברש"י שם נתבאר החילוק ביניהם וע' ב"ב (דף כ"ב ע"א). וכן מצינו שהיו ראשי ישיבות לבד הנשיא כמו ר"ע שהי' לו כמה תלמידים וכן ר"מ ור"י ע' קדושין (דף נ"ב ע"ב) וכן ר"א ור' יהושע. ונראה שהנשיא היה ראש להישיבה הכוללת לכל גדולי ישראל שבא"י. וכל גדול היתה לו ישיבה לעצמו מתלמידיו. ואכמ"ל בזה. עכ"פ ודאי שר"ג בנו של רבי היה ג"כ מלמד תורה ברבים. ולפה"נ היה ר"ג יושב בראש הישיבה בחיי רבי. ועתה כשמינהו נשיא מינה את רחב"ח שישב בראש. ולבנו ר"ש היה זה פחיתות. ובזה מיושב לשון ישב בראש ולא אמר שיהא ריש מתיבתא. אבל הכוונה שראש ישיבה היה הנשיא. רק השני היה יושב בראש הישיבה. ועפ"ז מבואר ג"כ הא דאיתא בפסחים (דף ס"ו) שבני בתורה מסרו את הנשיאות להלל בשביל שידע מה שנעלם מהם. והיינו כמש"ל שהנשיא צריך שיהא בקי בהלכות. ובכ"ז חשיב לה בסוף הוריות ענה מהם בשביל שהם בעצמם עשו כן ולא המתינו עד שידרוש הציבור את זאת. ועוד דכיון שלמדו דין זה מהלל שוב היו יכולים להשאר בנשיאותם. [נפשוט שזה שייך רק בנשיאות שבימי חז"ל. אבל בזה"ז לענין רבנות סגי כשלמד פוסקים ויודע להורות כהלכה. כי רוב הרבנים בזה"ז אינם בקיאים בכל חלקי הש"ע ובש"ס]:

ולפ"ז נראה דהיכא שהבן היורש את מינוי אביו מוסכם שהוא ראוי למינוי זה. אזי אסור למנות אחר. אכן אם יש חילוקי דיעות בזה. ויש רבים שאומרים שאינו ראוי לכך מצד מדותיו וכדומה. אזי אזלינן בתר רוב דיעות בזה. והציבור הם בזה כד"ינים. וצריכים להגיד דעתם לשם שמים כמבואר בתשובת מיימוני והובא להלכה בח"מ סי' קס"ג. ואם יש אנשים בין הציבור שידוע שאינם מבינים להעריך ענין כזה ואומרים רק כפי העולה על לבם כבר בארתי בס"ד בחיבורי ח"א סי' ל"ה שאין לצרף דעתם. והדרך היותר נכונה בענין כזה להביא איזה רבנים מעיירות אחרות והם ישקלו הדבר במאזני שכלם כראוי בצירוף דעת איזה ת"ח ויראי ד' מיושבי העיר שידעו שמגידיים לש"ש בלי שום כוונה צדדית. ולזה קיי"ל שאם יש מחלוקת על היורש. והיינו שיש אומרים שאינו ראוי לכך. אזי אף שמתקבל ע"י הכרעת דעת הרוב או ע"י הכרעת ב"ד או ע"פ נביא בזמן הבית. בכ"ז צריך משיחה. לפי דהוי כמינוי חדש ולא מצד ירושה:

ק ה ל ו ת ב ב א ק מ א ס י מ נ מ ג י ע ק ב ק ל ה

פרשתא דסוף ויקרא לא נאמר כלל בלאו דלא תגזול. והא דקרקע חניג וחינו לשיטה החוס' דאפי' הל"ת דלא תגזול ליכא, זהו רק מסבא משום דצמליחות לא הוליאו מרשות בעלים, ועבדים שפיר נגזלים לענין לעבור בלאו דלא תגזול והרי כל הסוגיא דר"פ חיזכו נשך הא חיירי לענין הלאו דל"ת ואתי שפיר היעב. ושורר שטיקר ד"ז מצואר צפניי ריש חיזכו נשך ע"ש.

סימן מד

בדיני גבאות ואפוטרופסות על נכסי הקדש לעניים כיצד הם מתמנים ובאיזה אופן מסתלק ההתמנות

(א) מדינא אין קנין נתפס בדבר שאין בו הקנאת ממשות ממון דהו"ל דבר שאין בו ממש כמצואר צסי' רי"צ וכן התחייבות צקנין חינו מועיל אלא להתחייבות ממון ממשי ולא קנין אתן או אעשה דהו"ל קנין דברים כדאי' צריש צ"צ וצחוי"מ סי' קנ"ז וצכ"ד [וגם הסוצרים דמהני קנין אתן חיינו משום דאמרי' שכונתו הוא על התחייבות הממון ע"י קלה"ח סי' רמ"ה סק"ח] וכל ענייני מכירת זכותים בחזקת מחיי' ומושב, ופונדק, או מכירת יי"ש וכיו"ב, מצואר צתשובת מהרש"ל ז"ל סי' ל"ו שהוא מהרי טעמי משום דינא דמלכותא ומשום מנהג כענין קנין סועימתא צצ"מ דף ע"ד, וצנוצ"ת חחוי"מ סי' מ"א כתב ג"כ טעם מנהג, אע"פ שיש לפקפק מ"מ כבר נהגו ע"ש, וצודאי דעל שני העטמים יש לפקפק עובא, דמאד דינא דמלכותא הא פסק הרמ"א ז"ל בצוס"י שס"ט דז"א אלא בדבר שהוא להנאת המלך או לתקנת בני המדינה ע"ש, וצש"ך חוי"מ סי' ע"ג ס"ק ל"ט הביא דעה פוסקית דלא מוכחי דד"י

ולשיטת הרמב"ם ז"ל דצגזילת קרקע איכא עכ"פ לאו דלא תגזול [ורק מדין השבחה ואונסין נתמעט] יקשה עובא הא דמצואר דאי קרקע חניג לא הוי מלוה הצצ"ע. וז"ל ג"כ כנ"ל דנהי דהגברא עובר בלא תגזול כיון שעכ"פ מיחדה לעצמו, מ"מ לא נעשה ענין הגזילה צגוף החפלא דקרקע, וכל כה"ג ל"ה מלהצצ"ע וכדצרי הירושלמי דפי' האורג הנ"ל וע"י צה"י הריטצ"א ז"ל שהקשה צשם החוס' צהא דתוקף סוכתו של חצירו דלמד"א קרקע חניג ילא צה דהא כיון שתקפה מחצירו איכא מלוה הצצ"ע כו' אצל הנכון דהכא כיון דלא קני לה כלל וצרשותא דמרי' איחא ואין המלוה מוליחתה כלל מרשות בעלי' לא חשיבא מלוה הצצ"ע וכו' עכ"ל ודצריו הקדושים לריכים ציחור ואפשר שנתכוין ע"ד מש"כ לעיל וקארהי.

(ד) ובב"מ דס"א ח"ר למ"ל דכתב רחמנא לאו צגזל כו' [פי' דנלמד מריצית ואונאה דאיכא ל"ת שלא ליקח ממון חצירו שלא כדין] וצחוס' ד"ה אלא הקשו דלוקמי לאו דגזל צגזילת עבדים דליכא למילף מואונאה דאין אונאה לעבדים, וכ"ה דלאו דגזל נמי ליכא בעבדים כמו דקרקע אינה נגזלת אהא כתבו החוס' וז"ל דהא דקרקע חניג אינה מן המקרא אלא משום שא"א לחזה ממקומה אצל עבדי דניידי אע"ג דהוקשו לקרקעות יעבור בלא תגזול עכ"ל וע"י מהרש"א ז"ל שהקשה דהא צבדיא נתמעטו נמי עבדים מגזילה צפי' הגזול וכן הקשו המפרשים צמש"כ החוס' דהא דקרקע חניג לאו מן המקרא אלא מסבא הרי צצ"ק קי"ז ילפינן לה מכלל ופרט וכלל. ולפמש"כ לפ"ל כ"ז אתי שפיר היעב צפשיעות דהוא דרשה דצ"ק קי"ז ודנתמעטו נמי עבדים משום דהוקשו לקרקעות, כ"ז לענין קנייני גזילה ודינו כמו השבחה וחיוצ אונסין וקרצן שצועה, אצל לענין הל"ת דלא תגזול לא נדרש כלל, דצחאי

רק בדברי מסים וכיו"צ שנוגע להנחת המלך ע"ש, ולענין הלכה ג"כ נחלקו הפוסקים ז"ל עי' חת"ס חת"מ סי' נ"ח ובכמה השו"ת ובדברי גאוני' כלל כ"ה אות ה', גם בענין סוטימתא לא אשכחן אלא דמעשה שנהגו בו לקנין מהני, וכ"ז בדבר שקנין נתפס בו, אבל בדבר שאין קנין נתפס בו כגון דשלכ"ל או דבר שא"צ ממש, גם סוטימתא לא יועיל דלא עדיף סוטימתא ממעשה הקנין גמור דלא מהני כמש"כ בקל"ח צסי' ר"א צ"ס המרדכי ז"ל וכ"כ הגה"ת שם אלא שדעת אחרונים בתראי ז"ל דמהני מנהגא גם צכ"ג עי' דברי גאוני' כלל כ"ד [ועמ"ס לא צריכא לי לע"ע].

ב) וצריך לזכור בענין מינוי גזירות באיזה אופן נתפס זכותו, דקנין ודאי לא מהני צד דכו"ל דבר שא"צ ממש. ויש צד צ' אופנים א' דרך מכירה וכו' דרך מינוי, למשל מלך המוכר או נותן נשיאותו לאחר, זהו דרך מכירה, ולצד הממנים מלך או מלך הממנה כהן גדול אין זה הקנאה זכותו, שהרי הצדור עלמין אינם צדור מלך, וכן המלך עלמו אינו צדור כהונה גדולה, אלא שזהו מענין מינוי ואופן א' דרך מכירה לא מהני כלל גבי שררה כמבואר צרמ"א ז"ל סוס"י קמ"ע דכל עניני שררה אינם במכירה דלהם לצדס [וליוורשיהס] ניתן הזכות ולא לאחר. והי' אפ"ל דזהו דוקא בשקובל שררותו מן הצדור דאי שייך לומר דהו"ל כהתנו עמו שרק אדעתא דידי' מנו אותה ולא ע"ד למוכרה, אבל ד"מ צמלך המושל מעלמו כגון שכ"ש המדינה וזכה צמלוכה יתכן שאפשר לו למכור זכות מלוכה. אבל מקור הדין הזה הוא צמרדכי ז"ל ס"פ החובל, ושם מבואר דה"ג זכותי כהונה ולוי' ליתא צמכירה, והכונה נלע"ג דר"ל מה שזיכתה תורה לכהן לפתוח ראשון ולצדק ראשון, וכן מה שזיכו חז"ל ללוי לקרות אחר כהן, דכ"ז אינו יכול למכור [דא"א לפרש דר"ל דקדושת כהונה ולוי' אינו צמכירה,

דז"פ דצ"ח לא שייך בו מכירה שהרי היא קדושת הגוף וצדור ואכמ"ל], הרי דגם זכותים שזיכתה לו תורה מדין וקדשתו, אינו צמכירה ומשום שזהו עיקר ענין ותכסיסי שררה, שלא ניתן אלא לגופו וליוורשיו ואינו צמכירה ונתונה.

ג) וכל עניני שררות וגזירות מטעם מינוי הם וכיון דלא שייך צדור קנין ע"כ דנגמרים צדיצור צעלמא. וכן מבואר צירושלמי הוצא צתום' יומא די"צ דכהן גדול מתמנה צפה ומסחלק צפה, מיכו הכה"ג מתמנה ע"י המלך, כדאיתא שם, ומלך ודאי כל מעשיו נגמרים צדיצור צעלמא, ואפי' לצדור כל מעשיהם וקניינים שהם מקנים לאחרים נגמר צדצור צעלמא כמש"כ צתשובת הרא"ש ז"ל כלל ו' וכלל י"ג ונפסק צרמ"א ז"ל סוס"י קס"ג [והיינו משום דהצדור צנוגע לעירס תורת מושל העיר יש להם דרשאין להסיע על קולתו] ולכן גם מינוי שהצדור ממנים אינו שררה ודאי נגמר צדיצור צעלמא, אבל יחיד הממנה אינו גבאי על שלו כגון נדיב הרגיל לפזר הרצה לדקה, וממנה איש א' להיות גבאי לחלקם לא אשכחן שיותפס זכות למי שנתמנה לשלח יוכל לסלקו, ודאי כל זמן שהנדיב מחזיקו יכול הממונה לפעול דהו"ל כשלוחו של צעל הממון ומכוחו קעציד שהרי הצעלים הסכימו לפעולותיו, אבל כשהצעלים מסלקים אותו, ולא ניחא להו צמעשיו, הדין נותן שמתצעל כוחו [ואם שכיר הוא וצד צשכרו דינו כפועל וצמקום שאין השוכר יכול להצדור בו, יכול הממונה לתצדע משכורתו, אבל עכ"פ א"א לו לפעול צממונו של צעלים שלא מדעתו], וכן ענין מינוי אפוערופסות לא שייך צו קנין כמבואר צתשובת הרשב"א ז"ל צתולדות אדם סי' קכ"ז והוצא צצ"י חו"מ סי' ר"ג מחו' ל"א ד"ה וצתשובת אחרת, צדצור הא דמתנת שכ"מ צקנין מייגרע גרע שמא לא גמר להקנותו אלא צשטר כו' ולריך יפוי כה

כדאיתא בגמ', וכתב הרשב"א ז"ל שם דמ"מ צממנה אפוטרופוס וכתוב בו קנין א"ל יפוי"כ [דלא שייך לומר לא גמר להקנותו אלא צטער] דמה הוא נותן להם שנאמר לא גמר להקנותו אלא צטער עכ"ל, ונפסק צט"ע סי' ר"ג ושם צביאור הגר"א ז"ל ס"ק מ"ג מצואר דאפוטרופוסות א"ל קנין ע"ש, ועכ"פ ודאי דהממנה אפוטרופוס יכול לחזור בו שאין לאפוטרופוס אלא דין שליח, ומה"ע מצואר צה"מ סי' דכ"ז סעיף ל' דאפוטרופוס שטעה אפי' צפחות משתות מעשיו צטלים דדינו כשליח דיכול לומר לו לתקוני שדרתיך וכו', וכיון שאינו אלא שליח מהצטל כוחו צדיבור צטלמא דאדם מצטל שליחותו צדצרים. וענין גצאות על נכסי אדוקה הוא כענין אפוטרופוס דהיכא שהוא ממונו של יחיד אינו אלא כשלוחו של הצטלים ומתצטל מינויו צדצרים.

ולא דמי לצבור הממנים גצאי שא"א לצטל שרותו צלא טענה, דהתם איכא תורת שררה וענין של שלטון וכל מינויון זוכתה התורה אותה זכות לו ולדורותיו כמש"כ הרמב"ם ז"ל פ"א ממלכים ה"ו צמלך וסיים דלא המלכות צלצד אלא כל השררות וכל המינויים שבישראל הוא ירושה לצנו כו' אצל יחיד הממנה גצאי או אפוטרופוס על רכושו שרולה לחלקם, אינו אלא כשליח או כפועל ויכול לחזור ולסלקו כשירלה.

(ד) מיהו כ"ז צממנה אדם להיות מחלק "ממון שלו", אצל יחיד שכבר הקדיש את הרכוש להקדש עניים, את"ל שהמקדיש כבר אינו צטלים של הרכוש הרי הוא כאיש אחר, וכשממנה אח"כ גצאי על הקדש זה נראה דאין מינויו חל כלל ע"פ הדין, דנהי שהמקדיש עלמו תורת גצאי עליו וכמש"כ הר"ן ז"ל צפ"ק דר"ה צסוגיא דצל תאחר צש"ר ז"ל, משום שאדעתא דהכי הקדיש שיחלקם כפי דעתו ע"ש ועי' צהר"ן ז"ל נדרים דל"ד ע"ב, מ"מ הא זכות

גצאות אינו צמכירה [כנ"ל אות צ'] ואם מתורת מינוי אחי עלה היכן מלינו שגצאי יכול למנות גצאי, דהצ"ד והצבור הם כשלוחי העניים והם רשאים למנות גצאים על רכוש השייך לעניים, וצודאי לכיון דהמקדיש עלמו הוא גצאי, יכול למנות אחר שיפעול צשמו ומדעתו, דהו"ל כשלוחו של הגצאי, דכמו שהגצאי יכול לפעול צעלמו יכול לפעול ע"י שליח, אצל לא נחפס ענין זכות עצמיי לגצאות לאותו הממונה מן הגצאי, זולת צמקום שהמנוי הלזו לאדם זה [שהגצאי מינהו] הוא עוצת העניים, אז נראה דמינויו נחפס, דהא ציד הגצאי לפעול כל הראוי והגון לעוצת הענין, ואפי' למכור גוף הרכוש, אצל כשאינו עוצת הענין רק שהממונה רולה לזכות בגצאות מכח שהגצאי מינהו, נראה דלא חל לענין שלא יוכל לחזור בו וכמש"ת.

והיכא שהמקדיש התנה צשעת הקדישו שיהא יכול למנות מי שירלה צתור גצאי, אז ודאי מינויו מועיל דהכל לפי תנאו, וצבני שני אופנים היינו או שאותו מינוי הוא עוצת הענין, או שהמקדיש התנה צשעת הקדשו שיהא יכול למנות מי שירלה דכה"ג חל מינוי שלו, נראה דכבר אינו יכול לחזור בו, דהשני כבר נעשה עיקר הגצאי והראשון נסתלק לגמרי, מאותו גצאות, המתצאר מכ"ז דיחיד הממנה גצר וגצאי על רכושו שלו [לחלקם לצדקה] ודאי יכול לחזור ולצטלו, אצל כשממנהו על רכוש שכבר הקדישו ואינו שלו, אם רק מינויו נחפס מסתבר דאינו יכול לחזור ולצטל.

(ה) והנה נחלקו הפוסקים ז"ל צהקדש לעניים אי אמרינן צו אמירתו לגבזה כמסירתו להדיוט היינו שגוף הממון כבר ילא מרשות המקדיש או דאכתי ממונה ידי' הוא רק שמחוייב ליתנו לצדקה מדין נדר כדמשמע מפשטות השמועה דעד שלא הגיע ליד גצאי מותר לשנותה ונפסק ציו"ד

סי רכ"ט, עיין בהרי"ף ז"ל ר"פ דו"ה וצבעה"מ ז"ל ומלחמות ועי' ש"ך חו"מ ר"ס ס"ו וצתומים וצקלה"ח שם וצמח"א ה' לדקה סי' ז', ועכ"פ צמקדיש סתם לדקה ואינו מיוחד לעניים פרטיים דעת כ"פ דאכתי ממונה דידי' הוא אלא שחייב לקיים דברו מדין נדר עי' מחנ"א שם, וצקלה"ח סי' רי"צ ס"ק ד' כתב שכ"ה דעת רוב הפוסקים ז"ל דלא אמרינן צהקדש עניים אמל"ג כמסירה להדיוט. וגראה לפ"ז דלכני פוסקים ז"ל היכא שהקדיש אדם רכוש ידוע לדקה שהריוח ממנו יהי לעניים, וממנה גבאי לעפל צזה, שפיר יכול המקדיש לסלקו, כיון דאכתי ממונה שלו הוא, ואין הממונה יד עניים, אלא ידו ושלוחו של המקדיש וכמשנ"ת לעיל.

(ו) עוד יש ענין התכוות גבאי אשר למדנכו מתורתו של המכר"ם שיק ז"ל צחור"מ סי' י"ח וז"ל ולפענ"ד יש צזה [צענין חזקה צמלוות] ג' עניינים א' נוי שמתאמן שלא יצטל המלוה ההוא ולולי פעולתו הי' נחצטל המלווה לזמן, וע"י זה הוי כמזיל מן הנהר ומן הגיים דקנה וכן מלינו צתענית דכ"ח שתקנו הגזיאלים שציניהם לעולם יהי להם דין קדימה צזמן ההוא להקריב קרבן עלים לצורך המוצח עכלה"ט והיינו משום שהם התעסקו צמלוה זו להחזיקה צזמן שלא נמלאו אחרים שיזקקו לקיימה, וצסי' י"ע שם ציאר דמה"ט הנהוג צכל קהלות ישראל חצרות פרעיות של ת"ת גמ"ה וצקו"ח וכיו"צ שאין לצני העיר שום דעה על אותה חצרה אע"פ שהדצר נוגע לכל יושצי המקום, והיינו משום שהם זכו צמלוה זו צזמן שלא הי' לה דורשים אה"ד ז"ל. וצחמת שזכו עיקר זכותם של מייסדי ומנהלי ישיבות או שאר מוסדות חורה וחסד, דלהסוצרים דצהחזיק צעלמו צמלוה צלא טענה [צלא מינוי מהלצור] אינה כלום עי' תומים סוס"י קמ"ט, להאורה א"כ הרי רוב מוסדות וישיבות,

יסדום המייסדים מדעת עצמן צלא שום מינוי מהלצור, ומנהלים כל הזמן מדעת עצמן, אע"כ כדצרי מהר"ם שיק הג"ל, לפי שהם יסדוהו עיפחוכו ושכללוהו, צזמן שלא רלו אחרים להתעסק צזה, זכו צהם להיות זכות שררות שייך להם לצדס, ודצרי המכר"ם שיק ז"ל הג"ל המה יסוד גדול צזכותי וענייני שררות וחזקת מלוה.

(ז) ולענין צחיזו חופן חוצד הממונה את זכות השררות או גצחות שהי' לו, מלאתי צזה חמשה חופנים. (ח) כשקלקל הגבאי את דרכיו, או שלא יוללח למה שנתמנה, וזה מתצאר צמג"א סי' קנ"ג צסופו צשם הרמצ"ם ז"ל והמרדכי ז"ל וכ"ה צתשובת רדצ"ז ז"ל ה"ד סי' י"א דצחינו מתנהג כשורה מסלקין אותו הוצח צשד"ח ערך חזקה צמלוות ס"צ ; צ) מחילה וסילוק מהני וא"ל קנין כמש"כ הראנ"ה ז"ל צתשו' מים עמוקים סי' א' אות מ"צ, וה"ה ראה שאחר נוטל שררתו ולא מחה זמן גדול כזה שדרך צנ"א להקפיד, דדיינינן שמחל על זכותו אם לא הביא עידי מחאה כדרך שמצואר צחו"מ לענין חזקה צזיקין ועי' צסימן קנ"ה סעיף מ"ג וצח"ג שם ; ג) יארש, דצתיארש מזכות שררתו חצד זכותו כמש"כ הראנ"ה ז"ל הוצח צמג"א סי' קנ"ג ס"ק מ"ט ע"ש ; ד) הצחה, כשחינו מתעסק צמלוותו וצח אחר והחזיק צה זכה, וחבו דוקא כשאין הראשון חנוס חצל אם הי' חנוס, כשיעצור חנוסו חוצר לחזקתו, ולא דוקא כשהוא עצמו נתנה לאחר כהא דח"ח סוס"י קנ"ג וחוי"מ סוס"י קמ"ט, אלא אפי' הצניח הדצר מחיזו סיצה והחזיק צה אחר, זכה, וזה מתצאר מתשובת מהר"ם מרו"צ אחרון ז"ל צאהד שהי' לו חזקה להתפלל צימים נוראים והרחיק נדוד לחמש שנים והתפלל אחר צמקומו דחצד חזקתו ואע"פ שנסע לצורך פרנסתו אין זה צגדר חנוס הוצח צשד"ח מערכי הג"ל סי' ה' אות א', וצד"ג כלל ל"ו אות כ"ז, וכש"כ בהצניח

צ'ל א שום אונס כלל דאצד חזקתו ע"ש היעז
 צשד"ה סי' ה' שכ"ה דעת הפוסקים ז"ל ;
 ה) גם במקום שהראשון הי' אונס וצ'ל אחר
 במקומו דקיי"ל דהראשון חוזר לשרתו
 כמש"כ התוס' יומא ד"ג א' וצחו"מ סי'
 קמ"ט, מ"מ זהו בששימש השני זמן קלר
 צלצד אצל כששימש השני בזה כמה שנים,
 שוב אינו נדחה מחמת הראשון כמצואר
 צתוס' נזיר דמ"ז א' וצתוס' הרא"ש ז"ל שם,
 וכ"כ המאירי ז"ל והוצ' צשד"ח שם סי' ה'
 אות צ' ושם צש"ס תשו' שער אשר דזה הוי
 ספיקא דדינא והיינו משום דצ'אורה מישור
 שם צש"ס הרמב"ן ז"ל על התורה פי' אחרי
 צד"ה ואשר ימלא את ידו מתרן תירוץ אחר
 לק' התוס' [היכי משכח"ל משוח ומרובה
 צגדים צזמן א'] אולם מה שהקשה האור"מ
 על שיטת התוס' מהא דמכות ד"ג צרולא
 שגלה, דלר"מ חוזר לשררה שהי' צה ומשמע
 אפי' שהה צעיר מקלטו כמה שנים עד שמת
 כה"ג לענ"ד מלצד דאינו מוכרח כ"כ
 דמיירי צשכה שם כמה שנים, דמתני' עיקר
 דינא קמ"ל דאע"פ שהי' רולח צאונס, מ"מ
 לא אצד זכות שררותו לר"מ, ומה צלהתוס'
 ודעמי' אצד זכותו צשהחזיק השני כמה
 שנים, מ"מ אין זה משום שהראשון הי'
 רולח, רק משום חזקת השני זמן רב. עוד
 י"ל דחוזר לשררה שהי' צה היינו צדלל
 החזיק צה אחר כלל, דלר"י גם כה"ג אינו
 חוזר, דלאחזתו הו' שצ ולא למה שהחזיקו
 אצותיו וכן משכח"ל כשהשני מתרלה ומוותר
 זכותו, ומש"כ האור"מ דעיקר דצרי התוס'
 לא מסתבר א"ל לדחות דצרי התוס' צזה,
 והרא"ש ז"ל צפירושו אסברה לה דדוקא
 צאירע קרי וכיו"צ שהשני לא נתמנה
 מתחילתו אלא לפי שעה חוזר הראשון.

צ'ל א שום אונס כלל דאצד חזקתו ע"ש היעז
 צשד"ה סי' ה' שכ"ה דעת הפוסקים ז"ל ;
 ה) גם במקום שהראשון הי' אונס וצ'ל אחר
 במקומו דקיי"ל דהראשון חוזר לשרתו
 כמש"כ התוס' יומא ד"ג א' וצחו"מ סי'
 קמ"ט, מ"מ זהו בששימש השני זמן קלר
 צלצד אצל כששימש השני בזה כמה שנים,
 שוב אינו נדחה מחמת הראשון כמצואר
 צתוס' נזיר דמ"ז א' וצתוס' הרא"ש ז"ל שם,
 וכ"כ המאירי ז"ל והוצ' צשד"ח שם סי' ה'
 אות צ' ושם צש"ס תשו' שער אשר דזה הוי
 ספיקא דדינא והיינו משום דצ'אורה מישור
 שם צש"ס הרמב"ן ז"ל על התורה פי' אחרי
 צד"ה ואשר ימלא את ידו מתרן תירוץ אחר
 לק' התוס' [היכי משכח"ל משוח ומרובה
 צגדים צזמן א'] אולם מה שהקשה האור"מ
 על שיטת התוס' מהא דמכות ד"ג צרולא
 שגלה, דלר"מ חוזר לשררה שהי' צה ומשמע
 אפי' שהה צעיר מקלטו כמה שנים עד שמת
 כה"ג לענ"ד מלצד דאינו מוכרח כ"כ
 דמיירי צשכה שם כמה שנים, דמתני' עיקר
 דינא קמ"ל דאע"פ שהי' רולח צאונס, מ"מ
 לא אצד זכות שררותו לר"מ, ומה צלהתוס'
 ודעמי' אצד זכותו צשהחזיק השני כמה
 שנים, מ"מ אין זה משום שהראשון הי'
 רולח, רק משום חזקת השני זמן רב. עוד
 י"ל דחוזר לשררה שהי' צה היינו צדלל
 החזיק צה אחר כלל, דלר"י גם כה"ג אינו
 חוזר, דלאחזתו הו' שצ ולא למה שהחזיקו
 אצותיו וכן משכח"ל כשהשני מתרלה ומוותר
 זכותו, ומש"כ האור"מ דעיקר דצרי התוס'
 לא מסתבר א"ל לדחות דצרי התוס' צזה,
 והרא"ש ז"ל צפירושו אסברה לה דדוקא
 צאירע קרי וכיו"צ שהשני לא נתמנה
 מתחילתו אלא לפי שעה חוזר הראשון.

ולא הצנתי מש"כ צשד"ח שם סי' ה' צש"ס
 שער אשר צש"ן שגדד לחמש שנים
 מחמת אונס וכשחזר תוצע חזקתו דהו"ל
 ספיקא דדינא כמשכ"ש, ופסק לזכות את
 הראשון מטעם קיס לי, דמשמע דחושב את
 הראשון למוחזק, ואינו צידי לעיין טעמו
 ונימוקו צזה, ומ"מ גם דצרי כשער אשר
 אינו אלא צחזקת תפלות, שאינו ענין
 השתלעות על ממון רק שהחזיק להתפלל,
 אצל צנדון גצאות שנהג השתלעות ממש
 על הרכוש להנהיג כדעתו ורלונו מסתבר
 דזה דמי להחזיק צקרקע של חצירו, דהחזיק
 חשיצ מוחזק לאחר ג' שנים מפאת ששולט
 צה ונקראת על שמו, וכ"ג נקרא הגבלת
 הגצאות על שמו ואכתי ל"ע ואינו מחליט
 ד"ז צחורת פסק.

ט) ובדבר מי שהקדיש רכוש ידוע לצדקה
 והתנה שמכרווחים יקבל
 לעלמו אלף דינר ואח"כ מנה גצאי והתנה
 צתוך תנאי ההתמנות שמכרווחים יתנו לו
 [להמקדיש] חמשת אלפים דינר לכאוי נראה
 דכל ההתמנות צעלה כיון דהמינוי הי'
 תמורת התחייבות זו [ליתן לו הי' אלפים]
 ואותה התחייבות ודאי לא חלה שהוא שלא
 כדון דהאיך רשאים ליתן לו ממעות צדקה
 יותר על מה שהתנה צשעת ההקדש ממילא
 צעלה כל ההתמנות שהרי לא מנה אותם
 אלא תמורת התחייבות זו, וככ"ג מצואר

צמל"מ הוצא צהו"ד סי' קס"א סק"ה
 צמל"מ ^{אוצר החכמה} צריצית דיכול המלוה לתצוב מעותיו
 צחזרה, שהרי לא הלווה אלא תמורת חיוצ
 ריבית וזה אסור וע"ש צהו"ד שהסכים
 לזה וה"ל נד"ד לכוותה, ואע"פ דכשהמלוה
 ידע שריבית אסור ושאינו חל התחייבותו
 של ליה, מסתבר דאינו יכול לחזור ולתצוב
 מעותיו, דהא ליכא טעות, מ"מ צנזון דידן
 שנראה שהמקדיש לא שם ^{מיום} לצו שאותה
 התחייבות [ליתן לו ממתות הקדש ה'
 אלפים] צטלה ומצועלת, ואדרבא דייק
 לכתוב צשטר ההתמנות שיהי' דוקא ע"פ
 ד"ת להצטיח ^{אוצר החכמה} צזה התחייבות של ה' אלפים
 ולא חלי ולא הרגיש שזה נגד ד"ת ושאינו
 התחייבות זו כלום מסתבר ודאי שכל המינוי
 צטל שהרי לא היתה מתחילתה אלא תמורת
 התחייבות זו ואע"פ שלא נדברו צתורת
 תנאי [שאינו ממנה הגזאים אלא תנאי
 שתבא קיום להתחייבות זו], כבר כתב הע"ז
 ציר"ד סימן רל"ו ס"ק ע"ז לענין שידוכין
 דצדצרים שהם עיקר המכוון צאותו פיסוק
 א"ל לדיני תנאי ע"ש וגם צנה"כ שם מסכים
 לפרט זה ע"ש צנקור"כ צסוף האריכות
 וצנזון כזה שענין תשלומים עצור הדבר לא
 נתפס עדיף עפי טוצא דזכו ה"י עיקר כוונת
 ההקנאה ודמי ממש להא דע"ל ונפיק אלוזי
 דסי' ק"ל סעיף ע"ז שהצ"ה העו"ז שם.

התם לא ה"י תנאי מפורש, דלא נתבאר
 צלשון השאלה אלא שהיו שני התחייבות
 הצטל התחייב לזון כ"ו והאצ התחייב לתת
 לצטל כו"כ ומ"מ כתב הרשצ"ה ז"ל
 דהתחייבות הצטל אינה אלא תנאי ה"י
 התחייבות האצ קיימת והוא יסוד עלום
 לדברי הע"ז יו"ד הנ"ל ולדברי המל"מ
 והחו"ד הנ"ל [מיכו היכא דהיורש רואה
 לשלם מה שהתחייב אציו אע"פ שאינו
 מחוייב מדינא אפשר דהתחייבות או הקנין
 דשכנגדו קיים ולי"ע, וא"כ אפשר דה"ה גבי
 נד"ד אם הקבל שקבלו את ההתמנות רואים
 לשלם את החמש אלפים מכיסם אפשר
 דההקנאה והמינוי קיים והדעת נוטה
 דאחרי שצטעט הפיסוק לא חל ממילא צטלה
 הפיסוק שכנגדו ומ"מ ל"ע]. נדפס צקה"י
 חלק עשירי סי' כ"ג, ומקור הדין דנד"ד
 [שמסר זכות הגזאות לחצורה א' וחזר צו]
 עיקרו צהמרדכי ז"ל ס"פ החוצל ומישך
 שייך לצ"ק.

סימן מה

בדבר מזיק ע"י סגולה

באות ה' הציא פח"מ שכ' צספר א' הנקי
 שמיכה"י צשם ג"א דהזורק לפרנים
 והאשה עוצרה עברה עליהן והפילה חייב
 הזורקן לשלם דמי ולדות. ולענ"ד ז"א כלל
 דלכל היותר אין על הצפרנים האלו אלא דין
 צור וצבדיא מצואר צצ"ק דנ"ג צ' דצור
 ושור פטורין מדמי ולדות דכתיב אנשים
 ולא שורים [ושפיר ל"ן הגרעק"ה ז"ל
 צמו"ק י"ח לענין איסור זריקת לפרנים
 לתום סנהדרין דנ"ע ד"ה ליכא, [שכתבו
 דגם לישראל אסור להפיל עוברין] וה"ה
 דהומ"ל משום שיש איסור לגרום הזיקא
 דממונא ועכ"פ מאל לתא דאיסור הוא, לא
 מאל לתא דדיני ממונות].

שו"מ צטה"י נדון כזה ממש מצואר צתשו'
 הרשצ"ה ז"ל סי' תתל"ה צמי שחייב
 עלמו לזון צת אשתו לאה חמש שנים, ואציה
 של לאה חייב עלמו לתת לזה [צטל לאה]
 כו"כ צכל שנה ומת אציו של לאה והיורשים
 אינם רואים לשלם מה שהתחייב אציהם
 [צטענות המצואר שם] והרשצ"ה ז"ל דן
 שם אם יש ממש צטענותיהם ומסיק צסוף
 וז"ל ומיכו אם צא לדון צד"י ואינו יכול
 לגצות כלום מחמת שטר, אף הוא פטור
 מלזון אותה הצת, שלא נתחייב לזון אלא
 ע"מ שיתן לו שמעון כו"כ לשנה עכ"ל, והנה